

01. Nog steeds zitten slachtoffers van de toeslagenaffaire met schaamte, schade, en 'littekens voor het leven': In Heerlen kunnen ze hun verhaal kwijt

Verslaggever Parkstad dagblad de Limburger 1 oktober 2025

Raheli uit Heerlen moest onterecht 18.000 euro terugbetalen aan de Belastingdienst. Geert Enning (naast haar) schreef haar verhaal op. © Bas Quaadvlieg

De toeslagenaffaire zette het leven van honderden Limburgse ouders op zijn kop. Jaren later zitten veel van hen nog steeds met schaamte en verdriet. In de bibliotheek in Heerlen kunnen ze nu hun verhaal kwijt.

Ze moest 18.000 euro terugbetalen. De kinderopvangtoeslag die ze kreeg voor haar twee zoons zou ze ten onrechte hebben ontvangen. Raheli uit Heerlen, die liever niet met haar achternaam in de krant wil, ontving de genadeloze brief van de Belastingdienst in 2011. Ze had een baan, maar de alleenstaande moeder kon zich de opvang zonder toeslag niet veroorloven. En dus klopte ze aan bij de gemeente voor hulp. Daar konden ze niks voor haar doen. „Ga maar meer werken”, werd haar verteld. Dat was onmogelijk. Haar kinderen kon ze namelijk niet meer naar de opvang brengen.

Uitgeput

Zo raakte Raheli verstrikt in een web van schulden en wanhoop. Niemand leek haar te kunnen helpen. Nu, ruim veertien jaar later, weet ze dat de Belastingdienst de toeslagen onterecht heeft teruggevorderd. Maar lange tijd dacht ze dat ze iets fout had gedaan, al wist ze niet wat. Daardoor zal ze zich altijd blijven afvragen waarom ze zo gestraft werd. Ze is

emotioneel op. Constant uitgeput. Werken lukt haar niet meer. „Ik heb littekens voor het leven.”

Het verhaal van Raheli is schrijnend, maar zeker niet zeldzaam. Tienduizenden ouders zijn slachtoffer geworden van de toeslagenaffaire. Een groot deel daarvan is, na een jarenlang proces, financieel gecompenseerd. Maar de emotionele schade blijft. Erover praten helpt. Daarom heeft Stichting Gelijkwaardig Herstel (SGH) door het hele land ‘luisterplekken’ geopend. Enerzijds zodat immateriële schade vergoed kan worden (zie kader), maar ook zodat slachtoffers hun verhaal kunnen vertellen aan vrijwilligers.

Over Stichting (Gelijk)waardig Herstel en de Luisterplek

Stichting (Gelijk)waardig Herstel (SGH) werd opgericht door ouders en jongeren die geraakt zijn door de toeslagenaffaire. Door het hele land heeft de stichting luisterplekken geopend. Op deze luisterplekken worden zogenaamde ‘feitenrelazen’ gemaakt: verhalen van gedupeerde ouders over wat zij hebben meegemaakt. Ruim 8000 vrijwilligers hebben zich al gemeld om deze verhalen in samenwerking met gedupeerde ouders op te schrijven. Die feitenrelazen worden gelezen door onafhankelijke schadeanalisten. Zij maken een berekening van de gemaakte immateriële schade. Die schadevergoeding wordt vervolgens uitbetaald door het ministerie van Financiën.

In Limburg zijn er twee luisterplekken. Eén in de bibliotheek in Hoensbroek, en deze week werd er ook een geopend in de bibliotheek in Heerlerheide. De openingstijden zijn terug te vinden [op de website van de stichting](#).

Op dinsdagmiddag opende er een luisterplek in de bibliotheek in Heerlerheide. Het is de tweede in Limburg. Eerder werd er al een geopend in Hoensbroek. Deze locaties zijn bewust gekozen. De gemeente Heerlen telt het hoogste aantal gedupeerde ouders van Limburg, namelijk 274. De gemeente wordt gevolgd door Maastricht, met 207 gedupeerden. In Venlo hebben zich 204 mensen gemeld.

Het zijn „echte oorlogsverhalen” die op de luisterplekken worden opgetekend, ziet Rachelle Spaan van SGH. Zelf werd ze ook getroffen door de toeslagenaffaire. Slachtoffers werden van de ene op de andere dag in extreem hoge schulden gestoken. Ze verloren hun baan, hun auto, hun huis. Huwelijken strandden. Kinderen werden uit huis geplaatst. Hulp kregen ze niet, ze waren immers bestempeld als ‘fraudeurs’. Het delen en opschrijven van die ‘oorlogsverhalen’ helpt ouders bij de verwerking van het onrecht dat hen is aangedaan.

Een neutrale plek, zoals een bibliotheek, biedt een veilige haven voor deze verhalen. Er zijn ouders die de drempel van het gemeentehuis niet meer over durven. Het vertrouwen in de overheid is onherroepelijk geschaad.

Maar het is te makkelijk om alleen de bestuurders de schuld te geven van dit schandaal, vindt Spaan. „Werkgevers ontsloegen ons, energiemaatschappijen zetten onze kinderen letterlijk in het donker, burens koken toe, rechters gaven de Belastingdienst gelijk. Iedereen zag ons lijden. De hele samenleving stond erbij toen dit gebeurde”, aldus Spaan. Daarom roept zij iedereen op om zich aan te melden als vrijwilliger.

De samenleving keek toe, maar de slachtoffers blijven achter met gebroken levens. Daar komt veel schaamte bij kijken. Dat merkte Guido Wevers, gepensioneerd theaterdirecteur uit Maastricht. Hij meldde zich aan als vrijwilliger bij de stichting en schreef het verhaal van een Zuid-Limburgse moeder op. „Er waren voortdurend momenten van ongemak. Terwijl we door haar verhaal gingen, betrapte ik haar op onjuistheden.” Dat was geen onwil, merkte hij al gauw. „Ze schaamde zich, probeerde dingen mooier te vertellen dan dat ze waren. Het duurde echt even voordat ze me kon vertrouwen.”

Tranen

Ook Raheli had tijd nodig voordat ze haar verhaal kwijt kon. Uiteindelijk lukte het met vrijwilliger Geert Enning, pensionado uit Ubachsberg. Hij kwam langs in haar woning in Heerlerbaan. Een openbare luisterplek was er toen nog niet, al was de knusse woonkamer van Raheli misschien wel de beste plek. „Thuis kon ik gewoon mijn tranen laten vloeien.”

Vol ontzag ging de pensionado door de mappen met papierwerk van de Belastingdienst die Raheli door de jaren heen verzameld had. „Dat was echt ongelooflijk. Als oud-jurist kon ik mijn ogen niet geloven. Nergens in die papieren was terug te lezen wat ze nou fout had gedaan, en waarom ze die duizenden euro's terug moest betalen”, aldus Enning. Uiteindelijk lukte het de twee om het verhaal op papier te krijgen. Raheli liet het zelfs lezen aan haar oudste zoon. Hij is nu twintig jaar. „Jarenlang heb ik alle ellende voor hem verborgen. Maar het is onderdeel van mijn verhaal, van wie ik ben. Ik wil me er niet meer voor schamen.”

Lees ook:

Marco uit Limburg verloor vrouw, woning en auto door toeslagenaffaire, maar zijn situatie is niet schrijnend genoeg dat zijn schulden worden overgenomen

02. Bijstandsregels worden milder en moeten mensen weer naar de werkvloer krijgen

Door: José Boon Nu.nl 2 oktober 2025

De Eerste Kamer stemde deze week in met 21 maatregelen om mensen in de bijstand beter te helpen. Het nieuwe beleid, dat in de loop van volgend jaar ingaat, is minder hard. Maar een grote hervorming blijft voorlopig uit.

Het beruchtste voorbeeld van de huidige bijstandsregels is de 'boodschappenboete' uit 2020. De gemeente Wijdemeren legde een boete op van 7.000 euro aan een vrouw in de bijstand, na de ontdekking dat zij vaak boodschappen kreeg van haar moeder. Het wetsvoorstel Participatiewet in balans moet dit soort hardheden wegnemen.

Bijstandsgerechtigden mogen straks tot 1.200 euro per jaar aan giften ontvangen, zonder dat hun bijstandsuitkering omlaaggaat. Ook kan een gemeente een uitzondering maken als iemand meer heeft gekregen. Nu kunnen de regels voor giften per gemeente verschillen.

Als de gemeente dan toch een boete uitdeelt, moet ze eerst kijken of de straf wel in verhouding staat tot de overtreding. Ook wegen de persoonlijke omstandigheden van de betrokkene voortaan mee.

Verder kunnen gemeenten met terugwerkende kracht een bijstandsuitkering overmaken. Dat moet voorkomen dat mensen schulden opbouwen over perioden dat ze zonder inkomsten zitten.

Werken vanuit de bijstand moet makkelijker worden

Demissionair staatssecretaris Jurgen Nobel (Participatie en Integratie) wil met een aantal andere maatregelen van de nieuwe wet bereiken dat mensen in de bijstand "sneller aan het werk gaan of op een andere manier meedoen". Zo krijgen bijstandsgerechtigden straks een bufferbudget van 1.000 euro. Daar kunnen ze op terugvallen als ze weer aan het werk gaan maar niet meteen een stabiel inkomen hebben.

Nu vinden sommige bijstandsgerechtigden het te spannend om de stap naar werk te maken. "Ze weten niet met hoeveel bijstand ze worden gekort en wat dat voor de volgende maand betekent", zegt Anna Custers, lector Armoede Interventies aan de Hogeschool van Amsterdam. De gemeente Utrecht [experimenteert](#) al met zo'n buffer.

Verder krijgen mensen in de bijstand veel meer regie om invulling te geven aan een verplichte tegenprestatie. Nu bepalen gemeenten wat voor vrijwilligerswerk ze mensen laten doen in ruil voor een uitkering. Straks gelden alle soorten vrijwilligerswerk als tegenprestatie, net als mantelzorg. Bijstandsgerechtigden moeten nu nog toestemming vragen om mantelzorg als tegenprestatie in te zetten.

Deel van bijstandsgerechtigden heeft geen keuze

Custers vindt het positief dat mensen in de bijstand meer vertrouwen krijgen. "Het kan eraan bijdragen dat ze zich weer wat zelfstandiger voelen. Dat kan juist stimuleren om mee te doen", zegt ze. De 21 maatregelen zijn "relatief kleine aanpassingen", maar ze zijn volgens Custers wel betekenisvol.

De Landelijke Cliëntenraad sluit zich daarbij aan. "Het wordt wat menselijker", zegt een woordvoerder. "Maar er zit geen enkele maatregel bij die wezenlijk verschil maakt." Vooral voor mensen die niet kunnen werken, verbetert er weinig.

Voor een groot deel van de 400.000 mensen die bijstand ontvangen is het onmogelijk nu te werken, [schreef](#) de Nederlandse Arbeidsinspectie in 2023. Vaak zitten zij vanwege gezondheidsproblemen thuis. Van die groep verwacht 30 procent niet meer terug te keren naar de arbeidsmarkt.

Dat is een belangrijk kritiekpunt op de Participatiewet. Het beleid is [te gefocust](#) op het krijgen van betaald werk, terwijl dat voor veel mensen buiten hun bereik ligt, concludeerde het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP). Die mensen kampen met een stapeling van problemen.

Het volgende kabinet moet zich buigen over de vraag hoe om te gaan met de mensen die niet meer kunnen werken. Daarvoor is een grotere wijziging van het sociale vangnet nodig.

03. Hulp voor Limburgse ondernemers met problematische coronaschulden: 'Wacht niet te lang, er zijn altijd mogelijkheden'

Door: Frans Dreissen verslaggever Economie dagblad de Limburger 2 oktober 2025

Ondernemers zijn vaak minder bedreven in het administratieve werk. © Getty Images

Uit cijfers van de Belastingdienst blijkt dat circa drieduizend Limburgse ondernemers achterlopen met het aflossen van onder andere hun coronaschuld. Pas zo'n tweehonderd zijn gestart met een traject van schuldherschikking of -sanering. „Je vraagt je af waar al die anderen blijven?”

Het is ondernemers eigen: stoïcijns blijven doorploeteren tot het echt niet meer kan. „Ze proberen eerst om zelf de gaten te dichten. Daarna wenden ze zich tot familie en kennissen. En pas als de deurwaarder op de stoep staat, schrikken ze echt wakker.”

Henri Stiels van schuldbemiddelaar Philips, Stiels en Gielkens in Schinnen krijgt zowat dagelijks ondernemers uit heel Limburg over de vloer, bij wie het water tot aan de lippen staat. Soms balanceert hun bedrijf al op de rand van de afgrond. De combinatie van (corona)schulden en structurele kostenstijgingen op het gebied van energie, arbeid en inkoop, blijkt een giftige cocktail.

Stress

„Ze hebben jarenlang individueel geworsteld en zijn moegestreden. Zij kunnen niet investeren, innoveren en nauwelijks nog ademen. Stress en oplopende schulden hebben bovendien hun weerslag op het ondernemen.”

„Wat wij doen is de situatie stabiliseren en rust brengen. Daarna wordt gekeken of hun bedrijf nog levensvatbaar is en of er vervolgens afspraken kunnen worden gemaakt met schuldeisers. Het doel is om een faillissement of een wettelijke schuldsanering te voorkomen.”

De insteek in die gesprekken met schuldeisers: beter iets dan niets. „Een financieel akkoord is altijd beter dan een wettelijk traject. Een faillissement leidt immers tot verlies van werkgelegenheid, openstaande schulden bij leveranciers en extra druk op sociale vangnetten.”

Belastingdienst

De grootste schuldeiser is doorgaans de Belastingdienst. Door personeelsgebrek zit daar volgens Henri Stiels ook de vertragende factor. „Het is vaak heel lang wachten op een reactie voor een minnelijk traject. Een aanvraag neemt al gauw maanden in beslag. Een beroep tegen een afwijzing duurt net zo lang. Verder hebben we, hoewel dat eigenlijk niet mag, wisselende ervaringen met beoordelingen door de fiscus.”

Ziet de schuldbemiddelaar in de eerste fase al dat een onderneming niet levensvatbaar is of kan worden, dan ondersteunt het kantoor de ondernemer naar een afronding van het bedrijf.

Wat Stiels opvalt, is dat er vaak wordt aangeklopt door een ondernemer die een in de kern relatief gezond bedrijf runt Maar hoe langer iemand wacht met een hulpvraag, des te geringer de slagingskans van een schuldbemiddelingstraject.

Drempel

Mits tijdig ingezet, zo leert de praktijk, werkt een schuldherschikking. „Zo'n driekwart van alle aanvragen komt tot een goed einde”, merkt Henri Stiels op. „Wel gaat het nog zeer regelmatig mis in de voorfase. Ondernemers moeten met de billen bloot. Niet alleen financieel-zakelijk, maar ook privé. Dat blijkt een hoge drempel.”

Zonder grondig financieel onderzoek en een degelijk onderbouwd voorstel stemmen schuldeisers evenwel niet in met schuldbemiddeling, weet Stiels. Waar het vaak fout gaat, is met de administratie. „Zzp'ers en kleine ondernemers zijn vaak goed met hun handen, maar niet met administratieve taken.”

Eenmaal toegelaten tot een traject, is een constructieve houding van de ondernemer vereist. „Zo moeten de verplichtingen tijdig worden nagekomen en mogen de schulden in principe niet verder oplopen. Nog regelmatig komt het voor dat een ondernemer te veel geld aan zijn bedrijf onttrekt (salaris) of een dure (lease)auto rijdt. Dan blijft er te weinig geld in kas om tijdig aan de financiële verplichtingen te voldoen. In dat geval wordt een budgetcoach ingezet.”

Divers

Het gros van de hulpvragen komt van zzp'ers en vof'ers. Veelal actief in de bouw, zorg, horeca en evenementensector. De gemiddelde schuld komt volgens Henri Stiels al gauw neer op zo'n 150.000 tot 200.000 euro. De oorzaken van hun problematische schulden zijn zeer divers: van echtscheiding, ziekte, wanbetalers, personeelskrapte en de reeds genoemde economische factoren.

„Verder zijn tal van zzp'ers gedupeerd door de wet tegen schijnzelfstandigheid. Omdat ze vaak maar één opdrachtgever hebben, mogen werkgevers hen niet meer inzetten.”

Hoewel het aantal hulpvragen toeneemt, loopt het nog niet echt storm. Ook het aantal faillissementen is nog relatief laag. Aan de loketten in de grote steden Heerlen (65 ondernemers in de schuldhulpverlening), Maastricht (32 aanvragen), Sittard-Geleen (26 verzoeken dit jaar) en Venlo (enkele) is het nog rustig.

Onwetendheid

Ofschoon gemeenten al sinds 2022 verplicht zijn om ook ondernemers te helpen via bijvoorbeeld het Zelfstandigenloket, is het lang niet vanzelfsprekend dat zij die weg weten te vinden. „Er is nog veel onwetendheid, ook bij accountants.”

Henri Stiels huldigt het principe: er zijn altijd mogelijkheden, maar wacht niet te lang. Veel ondernemers trekken te laat aan de gemeentelijke bel, uit schaamte of onbekendheid met de mogelijkheden. Hierdoor nemen de problemen toe en wordt schuldsanering kostbaarder of zelfs onmogelijk.

Gezien alle nationale en ook internationale onzekere ontwikkelingen voorzien experts zeker geen daling van het aantal aanvragen. Eerder het tegendeel. De datum van 1 oktober 2027 nadert, waarop alle coronaschulden moeten zijn afgelost, tenzij er vervolgafspraken zijn gemaakt. Stiels: „We hebben nu zo'n tweehonderd trajecten lopen. Je vraagt je af waar al die anderen blijven.”

04. Rekenkamers: toegankelijkheid stembureaus schiet tekort

Eric de Kluis Binnenlands Bestuur 3 oktober 2025

Het aantal stemlokalen dat niet zelfstandig toegankelijk is, is sinds 2019 toegenomen.

ANP/Sabine Joosten

Gemeenten zijn volop bezig met de voorbereidingen op de Tweede Kamerverkiezingen van 29 oktober. Volgens de Kieswet moeten alle stembureaus toegankelijk zijn voor mensen met een fysieke beperking. Toch blijkt in de praktijk dat hoge drempels, zware deuren en smalle doorgangen nog steeds obstakels vormen. De rekenkamers van Utrecht en Amsterdam luiden de noodklok. 'Iedereen moet zonder beperkingen kunnen stemmen. Dat is een wettelijke eis.

Wet en praktijk lopen uiteen

Zowel de Kieswet als het VN-verdrag Handicap verplicht gemeenten te zorgen voor volledige toegankelijkheid van stemlokalen. Ook demissionair minister Hugo de Jonge riep eind 2023 gemeenten nog op extra maatregelen te nemen. Toch tonen recente onderzoeken van rekenkamers in onder meer Utrecht, Amsterdam, Deventer en Vijfheerenlanden aan dat die 100 procent toegankelijkheid nog lang niet is bereikt.

Sterker nog: de situatie is in sommige gemeenten verslechterd. Bij de verkiezingen van 2023 was in Utrecht 60 procent van de onderzochte stembureaus niet zelfstandig toegankelijk, een stijging ten opzichte van 2019. In Amsterdam bleek tijdens de Europese verkiezingen van juni 2024 maar liefst 80 procent van de zogenaamd toegankelijke locaties in werkelijkheid ontoegankelijk.

Hoge drempels en verkeerde informatie

De onderzoeken werden uitgevoerd op basis van de landelijke criteria voor integrale toegankelijkheid. Daarbij gaat het om zelfstandigheid: van de weg tot in het stemhokje

moeten kiezers zonder hulp hun stem kunnen uitbrengen. De grootste knelpunten zijn te hoge drempels, te smalle of zware deuren en losliggende matten.

Volgens Paul Venhoeven, voorzitter van de Rekenkamer Utrecht, hadden veel problemen eenvoudig voorkomen kunnen worden. 'Een deur openzetten of een tapijt oprollen kan al een groot verschil maken.'

Daarnaast worden inwoners vaak verkeerd geïnformeerd. Zo meldde de gemeente Utrecht in 2023 dat 95 procent van de stembureaus toegankelijk was, terwijl de rekenkamer slechts 40 procent daadwerkelijk geschikt achtte. In Amsterdam bleek het verschil nog groter. 80 procent werd als toegankelijk aangemerkt, maar daarvan bleek slechts 20 procent in de praktijk te voldoen.

Concrete stappen

De Rekenkamers Utrecht en Amsterdam-Zaandstad adviseren hun gemeenten daarom om snel werk te maken van verbeteringen. Begin met gemeentelijke panden en pak de meest voorkomende knelpunten aan. Ook moet de informatievoorziening eerlijker. Gemeenten dienen volgens de Rekenkamers helder aan te geven welke locaties wel en niet volledig toegankelijk zijn.

In Utrecht wordt daarnaast geadviseerd om op verkiezingsdagen steekproeven te doen en tijdelijke maatregelen - zoals drempelhulpen - te controleren. Amsterdam wordt aangeraden eerst duidelijk te maken welke criteria worden gebruikt bij de toetsing en ook te kijken naar wenselijke verbeteringen, zoals het verwijderen van storende matten.

Verschillende reacties

Het Amsterdamse college van B&W neemt de aanbevelingen volledig over en wil beginnen met een nulmeting langs alle locaties. Utrecht erkent de problemen, maar wijst op de afhankelijkheid van gebouweigenaren en een beperkt budget. Inmiddels is het gelukt om 10 locaties geheel toegankelijk te maken, per wijk één.

Democratische verplichting

Voor belangenorganisaties zoals Solgu, die zich in Utrecht inzetten voor mensen met een beperking, is het onverteerbaar dat bijna tien jaar na ratificatie van het VN-verdrag de situatie verslechterd is. Directeur Annelies de Jong: 'Zolang niet iedereen zelfstandig kan stemmen, kun je niet spreken van een goed functionerende democratie.'

Of alle stembureaus tegen de verkiezingen van oktober daadwerkelijk toegankelijk zullen zijn, blijft vooralsnog onzeker. De rekenkamers zien de naderende stembusgang echter als een kans om intenties om te zetten in concrete verbeteringen.

05. Daklozenopvang loopt vast door woningnood, Tamara (48) en Patrick (41) al anderhalf jaar op straat: 'Zonder veilig thuis kun je niks opbouwen'

Door: Coen Ramaer en Bas Nollé dagblad de Limburger 6 oktober 2025

De woningnood kent vele verschijningsvormen. Sommige starters willen niets liever dan het ouderlijk huis ontluchten. Anderen slagen niet in hun zoektocht naar meer comfort en luxe. Voor sommigen heeft de woningnood de meest ultieme consequentie: ze zijn dak- of thuisloos. „Al achttien maanden lang is het overleven.”

Overdag zwerven de Sittardse Tamara van Cruchten (48) en Patrick Vestjens (41) uit Tegelen geregeld over straat. Het kan overal zijn, afhankelijk van waar de zoektocht naar een slaapplek hen die avond brengt. Ze kunnen naar de daklozenopvang, maar dat weigeren ze. De bewoners daar mogen drugs en alcohol gebruiken en daar wil Patrick, die met een verslaving heeft geworsteld, zichzelf niet aan blootstellen. Soms biedt een kennis een bankstel aan, maar het is allemaal van tijdelijke aard.

Kelderappartement

Eind 2023 en begin 2024 wonen ze nog in het centrum van Roermond. Het 'kelderappartement' dat ze in totaal een half jaar lang thuis zullen noemen, is een donker, koud en vochtig hol. Muizen lopen er ongehinderd rond, een raam is er niet en de schimmel vormt zich in kringen op de muren.

Ze nemen een advocaat in de arm, die probeert de huurbaas te sommeren wat aan het pand te doen. Het haalt niets uit. Tamara krijgt last van haar astma en in april 2024 zeggen Patrick en zij de huur op en vertrekken. Ze voelen dat ze niet anders kunnen vanwege hun gezondheid. Sindsdien zijn ze dakloos. Patrick had al last van een ernstige tandvleesontsteking en door alle stress van de afgelopen tijd heeft hij nu geen tand meer in de mond. „Daar schaam ik me best wel erg voor”, zegt hij.

Ze kunnen en willen allebei werken. Tamara had tot voor kort werk in de horeca. „Maar als je je kleren niet kunt wassen en je stinkt, is het niet gek dat je werkgever er op een gegeven moment genoeg van heeft. Als je geen veilig thuis hebt om tot rust te komen, is het heel moeilijk om wat op te bouwen.”

Wachttijd

Patrick staat al vijf jaar ingeschreven bij Thuis in Limburg, het platform om een sociale huurwoning te vinden. Telkens vissen ze achter het net. Ze krijgen geen urgentiestatus omdat Tamara en Patrick de woning uit eigen beweging hebben verlaten. Ze moeten achteraan de rij aansluiten.

De Limburger sprak acht woningcorporaties, verspreid over de provincie. Vanaf het moment dat iemand actief gaat zoeken, duurt het minimaal twee jaar voor iemand een woning vindt. In Noord-Limburg kan het oplopen tot wel vier jaar. Dit betreft de actieve zoektijd. De periode dat iemand ingeschreven moet staan bij een woningcorporatie is nog veel langer.

Bijna alle woningcorporaties zeggen dat er meer sociale huurwoningen toegevoegd moeten worden, maar daar is te weinig geld voor. De Zuidelijke Rekenkamer constateerde dat woningcorporaties tegen hun 'financiële grenzen' aanlopen.

Gebrek

Gemeenten ondersteunen de ambitie van het Rijk dat 30 procent van de nieuwbouwwoningen sociale huur moet zijn. Veel Limburgse gemeenten zijn nog ver van dat

percentage verwijderd, blijkt uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Eijsden-Margraten doet het met 10 procent het slechtst. Ook in Leudal (12 procent), Mook en Middelaar, Horst (beide 15 procent), Maasgouw en Roerdalen (beide 16 procent) is er nog veel werk aan de winkel. In Heerlen ligt het percentage met 36 procent het hoogst, gevolgd door Maastricht (33 procent) en Kerkrade (32 procent).

Het gebrek aan sociale huur voelen ze bij organisaties die daklozen opvangen, zoals Moveoo en het Leger des Heils. Het aantal daklozen neemt toe, de opvang is vaak overvol en door de woningnood stromen ze moeilijker uit naar een eigen woning.

Meer daklozen, die onnodig lang in de opvang blijven

Daklozenopvangcentra en gemeenten zien steeds meer daklozen, die door het woningtekort noodgedwongen steeds langer in de opvang zitten. Het systeem loopt tegen zijn grenzen aan.

De maatschappelijke opvanglocaties van Moveoo en Leger des Heils zitten steeds vaker vol. „Door woningnood is uit- of doorstroom moeilijker”, zegt Nicolette Bos van Leger des Heils, met opvanglocaties in Heerlen en Venlo. Bij Moveoo, met opvanglocaties door heel Limburg, herkennen ze dat beeld. „Soms hebben mensen in principe recht op zes maanden en dan zitten ze na drie tot vier jaar nog steeds in de opvang, omdat ze geen huis kunnen vinden”, zegt directeur-bestuurder Joos Vaessen van Moveoo. „De wachttijden voor woningen en zorgorganisaties lopen op, waardoor de opvang ook stagneert”, zegt een woordvoerder van Shelter043 van Levanto in Maastricht.

De gemeente Heerlen laat weten regelmatig uit te wijken naar bijvoorbeeld vakantiewoningen om aan de vraag tegemoet te komen. „Mogelijk ligt hier wel een relatie met de wooncrisis”, zegt een woordvoerder. Venlo, Venray, Weert en Maastricht zien eveneens dat mensen die na een begeleidingstraject eigenlijk klaar zijn om de maatschappelijke opvang te verlaten, een plek bezet houden doordat ze moeilijker zelfstandige woonruimte kunnen vinden.

De Noord- en Midden-Limburgse gemeenten lieten onlangs weten volgend jaar mee te doen aan de ETHOS-telling, die meer inzicht in de aard en omvang van de problematiek moet geven.

Daklozenorganisaties merken dat de achtergrond van daklozen verandert. Het is al lang niet meer het stereotype van een zwerver of de verslaafde die in het park op een bankje slaapt. „We zien dat de aard van de dakloosheid in snel tempo verandert”, zegt Vaessens. „Er zijn steeds meer economisch daklozen: mensen die gewoon werk hebben maar hun huis niet meer kunnen betalen.”

Daar kan Brian Engel over meepraten. De 50-jarige Gelener is een beer van een vent. Een strakke blauwe trui omhult zijn brede bovenlijf. Op de neus van zijn kale hoofd prijkt een bril met felgroen montuur, maar het had net zo goed een kanariegele, hagelwitte, knalroze of feloranje kunnen zijn. Hij drukt de glazen er met gemak uit en zet ze in een montuur met een ander kleurtje, net waar hij zin in heeft. In zijn vrije tijd schildert hij religieuze beelden neongeel, -blauw of -groen. Brian is, letterlijk, een kleurrijk figuur, maar begin dit jaar zag zijn wereld er een stuk donkerder uit.

Na een intense relatie van drie jaar met een Belgische vrouw die volgens hem narcistisch bleek te zijn, zette hij er een punt achter. Brian keerde terug naar Limburg. Hij moest de realiteit onder ogen zien: hij had geen dak boven zijn hoofd en een berg schulden. Gevolg van een jaar geen werkproject en jarenlang boven zijn stand leven.

In januari meldde hij zich bij Moveoo. Na een maand kreeg hij een trajectwoning in Beek toegewezen. Daar woont hij samen met twee andere daklozen, op voorwaarde dat hij

meewerkt aan een hulpverleningstraject. Brian deelt de woonkamer en keuken. Op zijn slaapkamer staat onder het raam een bed en ernaast een bureautje met een stoel. Hier draait hij af en toe een elpee.

Logeren

Hij hoopt op een eigen stekkie, maar eenvoudig is dat niet. Brian werkt als ICT-consultant en begint deze week aan een nieuwe klus bij een bankinstelling. Voor een sociale huurwoning verdient hij te veel. Doordat hij zijn schulden afbetaalt, blijft er te weinig over om een particuliere huur op te hoesten. Hij moet het nu doen met vijftig euro per week. „Dus ja, ik zit wel een beetje klem.” En zolang dat zo is, kan er ook geen nieuwe dakloze instromen op zijn plek.

Brian wil zijn tienjarige dochter kunnen ontvangen. „Maar ik heb hier geen kamer waar ze kan logeren”, zegt hij met overslaande stem. Vanachter zijn bril ontsnapt een traan.

Zijn begeleider Maud Waelen knikt begripvol vanaf de andere kant van de tafel. „Er is nu even geen oplossing. Had hij dan zijn nieuwe baan niet moeten aannemen om kans te maken op een sociale huurwoning? Wij stimuleren juist dat cliënten werken, het vergroot de eigenwaarde. Zonder werk kan hij ook geen schulden afbetalen. Zeg maar waar je goed aan doet.”

Ondertussen hebben Tamara en Patrick sinds afgelopen donderdag een slaapplek bij een vriendin. Voor zolang het duurt. „We mogen God dankbaar zijn dat er iemand opstaat voor ons”, zegt Tamara. „Maar dit is slechts een noodoplossing. We hopen nog steeds dat de gemeente met een oplossing komt die passend is. Al achttien maanden lang is het overleven.”

Roermond laat weten intensief contact te hebben gehad met Patrick en Tamara. „Het heeft onze volle aandacht, maar tot een oplossing heeft dat helaas nog niet geleid”, zegt een woordvoerder van wethouder Marianne Smitsmans. „We proberen in algemene zin altijd maatwerk te leveren, maar daarbij is het belangrijk dat mensen zich begeleidbaar opstellen.”

06. Makers van onbemande voertuigen en dronebatterijen trekken in bij fabriek VDL in Born

Bron: Dagblad de Limburger 6 oktober 2025

VDL in Born. © Marco van Middelkoop

Een fabrikant van onbemande legervoertuigen en een van dronebatterijen gaan aan de slag bij VDL in Born. Milrem Robotics en Tulip Tech gaan produceren vanuit de voormalige Limburgse autofabriek.

Sinds onbemande systemen zoals kamikazedrones, onbemande voertuigen en robots het hedendaagse slagveld domineren, nemen hun ontwikkeling en productie een grote vlucht. Oekraïne zit om drones te springen, maar ook Nederland en andere westerse bondgenoten willen zich er snel mee uitrusten.

De eerste contracten met Milrem Robotics en Tulip Tech zijn maandagochtend getekend. Er zijn volgens Defensie, afhankelijk van het uiteindelijke aantal orders, honderden banen mee gemoeid.

De Nederlandse dronemaker DeltaQuad wil ook in Born gaan produceren. Met DeltaQuad is een intentieverklaring ondertekend. Demissionair defensie minister Ruben Brekelmans woonde de ondertekeningen bij.

Behoeftes

„De orders vervullen meerdere behoeftes van de Nederlandse en de Oekraïense krijgsmacht”, zegt Defensie. „Ook geven ze een stimulans aan de Nederlandse defensie-industrie en de vergroting van de weerbaarheid op de lange termijn.”

Defensie wil niet kwijt wat precies in Born gemaakt gaat worden, welke orders er zijn ontvangen en om hoeveel geld het gaat. Niemand wil bijvoorbeeld Rusland wijzer maken, en sommige informatie is ook bedrijfsgevoelig.

07. Meer diversiteit betekent niet meer inclusie

[Wouter Boonstra](#) Binnenlands Bestuur 7 oktober 2025

De werkvloer bij Nederlandse werkgevers wordt steeds diverser, maar dat leidt niet automatisch tot meer inclusie.

© Shutterstock

Ondanks goede bedoelingen en inspanningen van werkgevers om discriminatie tegen te gaan, ervaren veel werknemers met een migratieachtergrond nog steeds ongelijke kansen

en uitsluiting. De werkvloer bij Nederlandse werkgevers wordt steeds diverser, maar dat leidt niet automatisch tot meer inclusie. Ook in organisaties waar mensen met uiteenlopende achtergronden werken is beleid voor inclusieve werkplekken hard nodig.

Verschillen stad en platteland

Dat blijkt uit onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) dat vandaag, Diversity Day, verschijnt. Diversiteit op de werkvloer in Nederland nam de afgelopen jaren toe: ruim een kwart van de werkenden in ons land heeft een migratieachtergrond. Toch is de werkomgeving van één op de vier werkenden nog vrijwel homogeen. De grootste verschillen bestaan tussen stedelijke- en landelijke gebieden: van de stedelingen werkt 67 procent in een diverse werkomgeving tegenover slechts 22 procent in dunbevolkte gemeenten.

Klimmen op maatschappelijke ladder

Niet voor iedereen was de toename in diversiteit even merkbaar. Opvallend noemt het SCP vooral de verschillen tussen werkenden met een hoog inkomensniveau. De werkomgeving van hoogbetaalde werknemers zonder migratieachtergrond bleef vaak relatief homogeen, terwijl die van hoogbetaalde werknemers met migratieachtergrond snel diverser werd. Het aantal hoogbetaalde werkenden met een migratieachtergrond nam sterk toe, doordat zij konden klimmen op de 'maatschappelijke ladder' en door de toename van het aantal kennismigranten. Het onderzoek toont dat die snelle ontwikkeling zich slechts in een deel van de organisaties voordeed.

Vaker discriminatie in diverse organisatie

Verder blijkt dat werknemers met een migratieachtergrond in organisaties met een diverse samenstelling vaker discriminatie ervaren dan degenen in meer homogene organisaties. Dit speelt zowel op het gebied van doorgroeimogelijkheden als in de manier waarop mensen bejegend worden op de werkvloer. Dat diversiteit (op de korte termijn) ten koste lijkt te gaan van inclusie, kan komen doordat sociale normen minder duidelijk zijn, waardoor werknemers meer onzekerheid in de omgang ervaren. Snelle veranderingen binnen organisaties kunnen tot spanningen tussen groepen werknemers leiden. Los van diversiteit bleek dat werknemers met een migratieachtergrond minder inclusie ervaren in organisaties waar veel mensen een tijdelijk arbeidscontract hebben. Dit kan komen doordat werknemers minder tijd hebben om onderling vertrouwen op te bouwen.

Sociale risico's

Veel discriminatie op de werkvloer blijft onopgemerkt, omdat het subtiel en moeilijk bespreekbaar is, constateert het SCP. Mensen vinden het lastig om het aan te kaarten vanwege 'sociale risico's' en doordat ze ervaren dat er na hun signaal weinig verandert. Ook blijkt dat het management van organisaties vaak niet goed weet wat er op de werkvloer speelt, waardoor signalen van uitsluiting worden gemist en waardevol talent niet goed wordt benut of gedemotiveerd de organisatie verlaat.

Wanneer collega's met verschillende achtergronden goed en prettig samenwerken, kan dit maatschappelijke tegenstellingen helpen voorkomen

Lotte Vermeij, onderzoeker Sociaal Cultureel Planbureau (SCP)

Sociale cohesie

'Het is belangrijk dat werkgevers zich realiseren dat diversiteit niet vanzelf tot inclusie leidt, maar vraagt om aanpassingen in de organisaties', aldus Lotte Vermeij van het SCP. 'Niet alleen vanwege het welbevinden van alle medewerkers op de werkvloer en het behoud van die medewerkers, maar ook omdat ervaringen op het werk kunnen bijdragen aan sociale cohesie in onze samenleving. Wanneer collega's met verschillende achtergronden goed en prettig samenwerken, kan dit maatschappelijke tegenstellingen helpen voorkomen.'

Zorgelijke ontwikkeling

Hoewel het draagvlak voor diversiteit en inclusiebeleid de afgelopen jaren in ons land toenam, staat dit beleid, onder andere door ontwikkelingen in de Verenigde Staten, nu onder druk, schrijft het SCP. Het bureau noemt dit een 'zorgelijke ontwikkeling', ook gezien de krapte op de arbeidsmarkt. Inclusieve organisaties zijn namelijk beter in staat werknemers te behouden, hen te motiveren en ziekteverzuim te beperken.

Uitsluiting in organisatie tegengaan

Het SCP beveelt daarom de aan om niet alleen 'divers' te werven, maar ook uitsluiting en achterstelling binnen de organisatie tegen te gaan. Ongemerkt gaat veel potentieel verloren wanneer medewerkers vertrekken, meer zouden willen en kunnen werken, of beter tot hun recht zouden komen in een andere functie, maar dat niet doen, bijvoorbeeld omdat hun potentie niet wordt gezien, aldus het bureau. Een ander advies is te beseffen dat uitsluiting en achterstelling besloten ligt in veel manieren van doen en denken die binnen een organisatie normaal worden gevonden. 'Medewerkers die afwijken van de norm worden hierdoor vaak minder gezien of moeten zich in bochten wringen. Ervaringen en inzichten van medewerkers kunnen helpen deze mechanismen bloot te leggen en te veranderen.'

Maak werk van voelsprietten

Voor een inclusieve organisatie is van belang dat de signalen van werknemers worden gehoord, zeker die van werknemers die een werkgever in eerste instantie niet op het netvlies heeft. Een derde aanbeveling is daarom serieus werk te maken van voelsprietten binnen de organisatie, bijvoorbeeld door onderzoek naar ervaringen van werknemers. 'En maak eventuele ervaringen van uitsluiting en achterstelling een vast onderdeel van personeelsgespreken.' Een laatste advies is om een veilige werkomgeving te creëren met ruimte voor persoonlijke ervaringen, waarin kan worden samengewerkt aan een werkcultuur waarin iedereen zich prettig voelt en kan ontwikkelen.

[Onderzoek: 'Diverse bedrijven overschatten hoe inclusief ze zijn'](#)

08. Strengere handhaving leidt tot meer bijstandsschulden

[Stijn Vos](#) Binnenlands Bestuur 8 oktober 2025

ESB-onderzoek toont grote verschillen tussen G4-gemeenten door lokale interpretatie van de Fraudewet.

ANP/Hollandse Hoogte/Gerard Til

Lokale beleidskeuzes hebben grote impact op het ontstaan van bijstandsschulden bij mensen die een bijstandsuitkering ontvangen. Dat blijkt uit onderzoek van ESB, dat keek naar bijstandsschulden in de G4-gemeenten. Strenger handhavingsbeleid, zoals voorheen in Rotterdam en Den Haag, zorgt ervoor dat mensen vaker in de schulden belanden. Veel hangt af van de manier waarop gemeenten de Fraudewet interpreteren, zo vond econoom Ernst-Jan de Bruijn.

Lokale verschillen

Binnen de G4: Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Den Haag, is een zekere tweesplitsing te zien in de manier waarop de gemeenten zijn omgegaan met de inlichtingenplicht voor bijstandsgerechtigden. Amsterdam en Utrecht hanteren van oudsher een minder streng beleid, terwijl in Den Haag en Rotterdam strenger is toegezien op verplichtingen en eerder boetes zijn opgelegd.

Gift of lening

‘Rotterdam hanteerde vanaf 2014 tot medio 2020 een streng handhavingsbeleid, gekenmerkt door veel en een strikte boeteoplegging, maar het uit zich niet alleen in sancties’, legt De Bruijn uit. ‘In Amsterdam in Utrecht is de bijzondere bijstand bijvoorbeeld een gift, terwijl tot voor kort in Rotterdam en Den Haag voor veel zaken bijzondere bijstand in de vorm van een lening werd verstrekt.’

Meer schuld bij strenger beleid

De verschillen in beleid zijn duidelijk terug te zien in de cijfers. Eind 2023 had in Amsterdam 11 procent van de bijstandsgerechtigden een openstaande bijstandsschuld. In Utrecht was dat 15,4 procent. In Rotterdam en Den Haag was dit respectievelijk 26,3 procent en 24,7 procent. 'Dit betekent dat in Rotterdam de kans 2,5 keer groter is dat bijstandsgerechtigden een bijstandsschuld hebben dan in Amsterdam.'

Invorderingsbeleid van belang

Enige nuance bij deze cijfers is op zijn plaats. Zo is het aantal mensen met een bijstandsschuld in Utrecht wel een stuk lager dan in Rotterdam en Daag, maar staat daar tegenover dat het gemiddelde schuldbedrag aanzienlijk hoger is. Uit gesprekken die De Bruijn voerde met Utrecht bleek dan ook dat, hoewel het handhavingsbeleid misschien niet zo streng is, daar wel het strengste kwijtscheldings- en afboekingsbeleid binnen de G4 wordt gevoerd. Daardoor blijven oude vorderingen met hoge bedragen open staan, die elders waren kwijtgescholden.

Fraudewet

Opvallend is dat er sinds de invoering van de aangescherpte Fraudewet in 2013 weinig veranderd is aan het landelijk beeld wat betreft bijstandsgerechtigden met schulden door overtreding van de inlichtingenplicht. Dit terwijl de bedoeling was dat er strenger zou worden gehandhaafd. In Amsterdam was zelfs een dalende trend te zien, omdat werd gekozen voor een nog milder beleid. In Rotterdam namen de bijstandsschulden wel sterk toe na invoering van de wet, wat erop duidt dat de lokale interpretatie ervan grote invloed heeft op het aantal bijstandsschulden.

Lokale keuzes

'In eerder onderzoek toonden we aan dat 286.000 mensen in Nederland een openstaande bijstandsschuld hebben bij hun gemeente. Dat was volgens ons een belangrijk signaal naar het rijk, namelijk dat het systeem zoals het nu is ervoor zorgt dat mensen in de problemen komen. Dit nieuwe onderzoek laat zien dat gemeenten zelf hier ook veel invloed op hebben. Door beleidskeuzes, maar ook door de manier waarop de Participatiewet wordt uitgevoerd.'

Systematiek

Zo ontstaan de meeste bijstandsschulden aan het begin of aan het einde van de uitkering, wanneer er iets wijzigt aan iemands situatie. 'Het is dus belangrijk dat gemeenten tijdig en juist informeren over de verplichtingen die iemand heeft. Toch is het ook inherent aan de voorschotsystematiek dat er terugvorderingen ontstaan. Eigenlijk verwacht het systeem heel veel van mensen, misschien wel te veel.'

Paradigmashift

Het onderzoek van ESB toont ook dat er landelijk gezien sinds 2020 een paradigmashift gaande is bij gemeenten. Sinds de boodschappen- en toeslagenaffaire is de handhaving milder geworden en worden er minder snel sancties opgelegd. Rotterdam heeft bijvoorbeeld recent de bijzondere bijstand omgezet in een gift, in plaats van een lening. Het aantal mensen met bijstandsschulden neemt af, en de verschillen tussen de G4-gemeenten zijn de laatste jaren dan ook aanzienlijk kleiner geworden.

Verschillen worden kleiner

'Die paradigmashift heeft veel invloed gehad. Gemeenten benaderen bijstandsgerechtigden met minder wantrouwen. Ze zijn anders gaan kijken naar schulden en terugvorderingen. De politieke koers binnen de gemeente is wat dat betreft minder bepalend geworden. Het zit allemaal wat dichter bij elkaar.' De Bruijn geeft aan benieuwd te zijn naar de gevolgen van het wetsvoorstel Participatiewet in Balans, dat vanaf 2026 ingaat. 'Dat is nog een beetje koffiedik kijken, maar het lijkt wel meer ruimte en vertrouwen te brengen voor bijstandsgerechtigden.'

09. Één op 100 mensen in grote steden is dakloos

Redactie Binnenlands Bestuur 8 oktober 2025

De derde ETHOS-telling toont opnieuw een grote mate van verborgen dakloosheid. In Amsterdam en Den Haag blijkt de problematiek zeer groot.

ANP/Hollandse Hoogte/Robin Utrecht

Uit de derde ETHOS-telling dak- en thuisloosheid van de Hogeschool Utrecht en het Kansfonds blijkt dat meer dan 1 procent van de bevolking in Amsterdam en Den Haag geen volwaardige huisvesting heeft. In totaal werd in 57 gemeenten onderzoek gedaan.

ETHOS

De Hogeschool Utrecht maakte de uitkomst van de telling vandaag bekend, twee dagen voor Wereld Dakloze Mensen Dag. De ETHOS-telling startte [afgelopen april](#). Het initiatief om het aantal dakloze mensen beter in kaart te brengen is ontstaan omdat in de huidige cijfers die vaak worden gehanteerd, allerlei groepen uit zich blijven. Dan gaat het bijvoorbeeld over kinderen, mensen boven de 65 jaar en mensen zonder geldige verblijfspapieren.

Ander beeld

'Dat heeft vooral te maken met het feit dat instanties een verkeerd beeld hebben van dakloosheid', aldus projectleider Robin Heijna bij de start van het project. 'De meeste dak- en

thuisloze mensen verblijven noodgedwongen bij vrienden, familie of derden, of op een camping, in een antikraakwoning, een schuur of in een auto. Niet alleen volwassen mannen en vrouwen, maar ook heel veel kinderen en jongeren leven in onwenselijke omstandigheden.'

G4

In totaal zijn er bij de derde ETHOS-telling 28.721 dak- en thuisloze mensen geteld; 24.659 volwassenen en 4.062 kinderen. Het bevestigt grotendeels het beeld van de eerste twee tellingen, aldus de Hogeschool. Dit keer werd voor het eerst gekeken naar G4-gemeenten, Amsterdam en Den Haag. In de steden blijkt het aantal dakloze mensen zeer hoog. Meer dan 1 procent van de bevolking is dak- of thuisloos.

Instellingen

Een andere bevinding is dat 8 procent van alle getelde personen langer dan nodig verblijft in een instelling zoals beschermd wonen, jeugdzorg, GGZ en asielopvang. Dit komt door een gebrek aan passende huisvesting. Vooral in de regio's Maastricht-Heuvelland en Zaanstreek is een hoog aandeel mensen in instellingen geteld. Verder werd er ook geteld in de regio's Noordkop, Eindhoven, IJssel-Vecht, Maassluis-Vlaardingen-Schiedam en Valleiregio.

Regionale aanpak

Het Kansfonds pleit voor een regionale aanpak van dakloosheidproblematiek. Gemeenten kunnen volgens het Kansfonds op basis van deze regionale cijfers passend beleid maken om dak- en thuisloosheid aan te pakken. De ETHOS-tellingen bieden voor het eerst een realistisch en representatief beeld van de aard en omvang van dak- en thuisloosheid in Nederland. Volgend jaar wordt nog eens in 96 gemeenten onderzoek gedaan. Als dat is afgerond is er in 219 van de 342 gemeenten geteld.

10. Participatiewet in Balans

Wyzer Binnenlands Bestuur oktober 2025

Van regels naar de mens centraal stellen.

Roberto Realí | Beeld: Wyzer.

De Participatiewet staat aan de vooravond van ingrijpende veranderingen. Waar jarenlang het naleven van regels centraal stond, schuift de focus nu naar een benadering die ruimte biedt voor de mens achter het dossier. Volgens Roberto Reali, trainer bij Wyzer Academie, is dit geen kleine aanpassing: “We zitten midden in een cultuurverandering. En dat vraagt om lef, reflectie en samenwerking.”

Spoor 1, 2 en 3: het grote plaatje

De herziening van de Participatiewet verloopt in drie sporen, die elk een eigen tempo en inhoud kennen, maar sterk met elkaar samenhangen.

- **Spoor 1** zijn de eerste concrete wetswijzigingen, die naar verwachting op 1 januari 2026 (gefaseerd) ingaan, met een overgangstermijn tot 1 januari 2027. Deze wijzigingen moeten de basis leggen voor de grote veranderingen die volgen.
- **Spoor 2** is een langduriger traject, waarin het hele sociale zekerheidsstelsel wordt herzien – inclusief WIA en toeslagen. “Dat is echt een systeemverandering,” aldus Roberto. “Daar kijken we naar een termijn van minstens vijf jaar.”
- **Spoor 3** is misschien wel de meest voelbare: het gaat om de houding van professionals. “Mensgericht werken is niet iets wat je in een beleidsregel vangt. Het gaat over hoe je kijkt naar inwoners, en of je bereid bent om verder te kijken dan alleen het juridisch kader.”

Wat opvalt, is dat spoor 1 en 3 inmiddels samenvallen. Roberto: “We merken dat de praktijk ons al heeft ingehaald. De manier waarop we met inwoners omgaan verandert nu al – en dat moet ook. Want spoor 1 vereist eigenlijk al een andere houding.”

Wat verandert er concreet in 2026?

De wijzigingen per 1 januari 2026 zijn gericht op het vereenvoudigen van de uitvoering én het versterken van de positie van de inwoner. De rode draad:

- *Duidelijkere regels* – zodat inwoners beter begrijpen waar ze aan toe zijn.
- *Makkelijker uitvoerbaar* – voor professionals, met meer ruimte voor maatwerk.
- *Evenrediger beleid* – waarbij de gevolgen voor de inwoner zwaarder meewegen.
- *Later volgt nog een wijziging in de handhaving* – deze komt pas na 2026 aan bod, maar ook daar staat het herstel van vertrouwen centraal.

Je kunt het samenvatten als: minder vanuit wantrouwen, meer vanuit vertrouwen. In plaats van alles tot in de puntjes bewijzen, mag je als gemeente nu ook denken: dit plan van de inwoner is goed doordacht – laten we het ondersteunen.”

Roberto Reali

[Bekijk hier een volledig overzicht van de wetswijzigingen.](#)

Wat betekent dit voor de uitvoering?

De veranderingen raken niet alleen beleid, maar ook de dagelijkse praktijk van uitvoerders. “Je kunt niet meer alleen maar denken: ik voer de wet uit en verder niks,” stelt Roberto. “We moeten als professionals de stap maken naar dienstverlenend werken. Dat betekent: meedenken, uitleggen, reflecteren.”

Hij vervolgt: “We zijn allemaal op een ontdekkingstocht. Spoor 3 – mensgericht werken – is niet iets wat je in één keer verandert. Het is een reis. Dat geldt voor consultants, maar net zo goed voor beleidsadviseurs en uitkeringsadministratie.”

In de uitvoering betekent dat onder meer:

- Meer integraal werken
- Meer ruimte voor maatwerk
- Meer regie voor de inwoner – vertrouwen geven waar dat kan.
- Empathische vaardigheden worden net zo belangrijk als wetkennis.
- Training: Participatiewet in Balans

Bij Wyzer Academie speelt deze verandering een centrale rol. Roberto heeft samen met andere collega's de training *Participatiewet in Balans* ontwikkeld, speciaal voor deze fase van de transitie.

“Wat we in de training doen, is het koppelen van de juridische wijzigingen van spoor 1 aan de praktische vaardigheden die spoor 3 vraagt,” legt hij uit. “We werken met praktijkvoorbeelden, dilemma's en veel ruimte voor reflectie. Het doel is dat mensen niet alleen weten wat er verandert, maar ook hoe ze dat vertalen naar hun eigen werk.”

Ontdekkingstocht

De Participatiewet in Balans vraagt duidelijk om een cultuurverandering. Roberto: “Het vraagt moed. Want veranderen doe je niet van de ene op de andere dag. Je gaat situaties tegenkomen waarin je moet kiezen: volg ik de regel, of kijk ik wat in dit geval rechtvaardig is? Dat is spannend – maar noodzakelijk.”

Hij geeft aan dat het vooral belangrijk is om met elkaar in gesprek te blijven. “We zijn allemaal op ontdekkingstocht hoe we Spoor 3 gaan vormgeven. Zie het als een reis. Vraag je collega's: waarom doe jij het zo? Daag elkaar uit. Blijf nieuwsgierig. En vraag jezelf steeds af waarom je keuzes maakt? Is dit nog wel in het belang van de inwoner?”

11. Limburgse woningcorporaties experimenteren met nieuwe regels om senioren voorrang te geven op kleinere woning

Door: Coen Ramaer en Bas Nollé dagblad de Limburger 9 oktober 2025

© Getty images

Om de doorstroming op de huizenmarkt te bevorderen, experimenteren Limburgse woningcorporaties met een voorrangsregeling voor senioren. Limburg telt steeds meer senioren die grote woningen bezet houden.

Verschillende woningcorporaties, verspreid over de provincie, bieden Limburgse senioren die in een gezinswoning wonen voorrang aan wanneer zij kleiner willen gaan wonen. Bij de meeste corporaties moet de zoeker 65 jaar of ouder zijn om in aanmerking te komen voor de regeling.

Normaal krijgt iemand alleen voorrang wanneer hij in een bepaalde noodsituatie zit. Bij deze regeling hoeft daar geen sprake van te zijn. De hoop is dat de voorrangsregeling de doorstroming op de woningmarkt op gang laat komen. Behalve de leeftijd is de enige andere voorwaarde dat de senior op dit moment in een eengezinswoning woont.

Verhuisketen

Wonen Zuid verhuurt woningen in Zuid- en Midden-Limburg en paste de regeling toe bij een proef in Kerkrade. „Wij hebben wel gezien dat de verhuisketen die daarop volgt een heleboel woningen vrijmaakt, waarbij ook andere doelgroepen een kans krijgen op de woningmarkt”, meldt een woordvoerder.

Vooralsnog gaat het voornamelijk om experimenten. Er zijn dus ook nog maar enkele tientallen ouderen via een voorrangsregeling verhuisd. Een woordvoerder van Thuis in Limburg, het samenwerkingsverband van alle Limburgse wooncorporaties, weet dat steeds meer corporaties de regeling in willen zetten. „Dat zal op een gegeven moment tot een meer uniforme aanpak leiden”, zegt hij.

Beleid

Uit onderzoek van De Limburger blijkt dat in ieder geval Nester, ZOWonen en Wonen Zuid een vorm van de voorrangsregeling hanteren. Woonwenz hanteert een voorrangsregeling voor senioren die losstaat van de woning die ze achterlaten.

Volgens een woordvoerder van Thuis in Limburg willen de Maastrichtse corporaties Servatius, Woonpunt en Maasvallei de regeling ook gaan inzetten. Woningcorporatie Weller is op dit moment beleid aan het ontwikkelen op dit vlak dat ze ‘spoedig hoopt in te voeren’.

12. We verbruiken minder, maar betalen meer: dit is de wereld op zijn kop

Bron: de Telegraaf 9 oktober 2025

Nederlanders gebruiken steeds minder aardgas, maar voelen dat nauwelijks in hun portemonnee. Een gemiddeld gezin betaalt nu bijna 300 euro meer dan tien jaar geleden. De belastingdruk is zo hoog geworden, daar kun je niet tegenop besparen.

Huishoudens zijn de afgelopen jaren spaarzamer geworden. Het gemiddelde gasverbruik daalde met ruim een derde, van 1200 naar 800 kuub per jaar.

Voorals sinds de energiecrisis en de Russische inval in Oekraïne zetten Nederlanders massaal de thermostaat lager. Toch betalen ze meer, blijkt uit onderzoek van vergelijkingssite Independer op basis van cijfers van het CBS.

De belastingdruk is zo hoog geworden, daar kun je niet tegenop besparen, aldus Independer. Vooral de energiebelasting op gas is de afgelopen jaren explosief gestegen, zegt energie-expert Joris Kerkhof van Independer.

In 2024 betaalden huishoudens gemiddeld 86 cent per kuub, een stijging van 160 procent ten opzichte van tien jaar eerder. Daarmee hebben we verreweg de hoogste energiebelasting van Europa.

Nederlanders betalen volgens hem tweeënhalve keer zoveel als Duitsers en bijna zes keer zoveel als Belgen.

Die belastingdruk maakt dat huishoudens tegen de klippen op besparen op hun energie. Een huishouden dat nu 400 kuub minder gas gebruikt dan in 2014, betaalt nog altijd 292 euro meer aan energiebelasting.

Verduurzamen

Het lijkt de wereld op zijn kop, zegt Kerkhof. We gebruiken minder, maar betalen meer. Als je nog 1200 kuub verbruikt, betaal je bijna 640 euro extra aan belasting vergeleken met 2014.

In gemeenten met veel grote, slecht geïsoleerde huizen stijgen de lasten het hardst.

Overigens wonen daar wel mensen met meer dan een gemiddeld inkomen. Laren spant de kroon: daar gebruiken inwoners 670 kuub minder gas dan tien jaar geleden, maar betalen ze gemiddeld 520 euro meer aan rijksbelasting. Ook in Bloemendaal en Wassenaar ligt de rekening fors hoger.

De grootste gemeentelijke bespaarder is Blaricum, waar het gasverbruik met 1070 kuub daalde. Dat is meer dan het huidige landelijk gemiddelde verbruik. Toch betalen ook daar inwoners ruim 200 euro meer dan tien jaar geleden.

De overheid gebruikt hogere belastingen als prikkel om te verduurzamen en mensen van het gas af te halen. Maar dat voelt dubbel, zegt Kerkhof. De overheid stimuleert verduurzaming, het voelt wrang als zuinig gedrag niet wordt beloond.

IEA: stijging zet door

De stijging is bovendien niet voorbij. Vanaf 2026 loopt de gasbelasting opnieuw op, naar 72,67 cent per kuub. Tegelijk daalt de belasting op stroom iets, maar dat voordeel verdampt door een lagere heffingskorting.

Energievergelijker Gaslicht.com ziet de totale energierekening volgend jaar nog verder stijgen. Vooral voor huishoudens die nog niet van het gas af zijn. Volgens het Internationaal Energieagentschap (IEA) blijven de energiekosten tot minstens 2035 hoog. Niet de marktprijs, maar stijgende belastingen en netbeheerkosten zijn de boosdoeners.

13. Het echte drama is dat mensen massaal omvallen (interview)

Door: Connie de Jonge (bron: dagblad de Limburger 14 oktober 2025)

Het UWV ligt onder vuur. Werkgevers, vakbonden en Kamer spreken schande van de lange wachtlijsten en de gemaakte fouten. Die kritiek is terecht, zegt UWV-bestuurs-voorzitter

Maarten Camps. Fouten herstellen we, maar er is te weinig oog voor het probleem dat eronder zit. Steeds meer werkenden vallen met psychische klachten uit.

Amsterdam

Maarten Camps, alweer vijf jaar de hoogste baas bij het UWV, oogt ontspannen, ondanks alle kritiek die de afgelopen maanden op hem is afgekomen. Natuurlijk baal ik van de fouten, maar het heeft geen zin als ik dat de hele dag uitstraal. Dat lost niks op. Ik probeer intern orde op zaken te stellen en iedereen te motiveren om door te gaan. We helpen iedere maand 1,2 miljoen mensen aan inkomen of werk. Daarbij gaan heel veel dingen gewoon goed.

MKB-voorzitter Jacco Vonhof noemde de lange wachtlijsten bij het UWV voor een arbeidsongeschiktheidskeuring 'Nederland onwaardig'. Wat zegt u tegen hem?

Dat ik zijn zorgen deel. De wachtlijsten voor een WIA-beoordeling zijn te lang en ze lopen, als er niks verandert, nog verder op. Voor werkgevers is dat op deze krappe arbeidsmarkt ongewenst. Voor de mensen die ziek worden ook. Want die willen duidelijkheid, die willen meedoen en niet langs de kant staan. Het aantal mensen dat twee jaar of langer ziek is, is explosief gestegen: de instroom bij het UWV voor een beoordeling is de afgelopen twee jaar met liefst 25 procent gegroeid. Dat kunnen we als UWV niet opvangen.

Nederland is ziek, zei oud-premier Lubbers en hij greep hard in bij de WAO. Toch hebben we binnen een jaar of twee waarschijnlijk 1 miljoen arbeidsongeschikten. Hoe kan dat?

Of het er echt binnen twee jaar 1 miljoen zijn durf ik niet te zeggen. We zitten nu rond de 860.000. Maar het is duidelijk dat de groeiende aantallen een probleem zijn. De oorzaak is een veelkoppig monster. Mensen werken langer door, maar niet iedereen redt het om gezond zijn pensioen te halen.

We zitten met de naweeën van corona. Duizenden mensen hebben long covid opgelopen. Maar de grootste aanwas is het gevolg van de enorme toename van psychische klachten. Steeds meer mensen, vooral jongeren, kunnen de druk niet meer aan en vallen langdurig uit. Ook daar zijn meerdere oorzaken voor aan te wijzen. De Raad voor Volksgezondheid spreekt niet voor niets over de hypernerveuze samenleving.

Intussen loopt het u bij het UWV over de schoenen. Waarom schreeuwt u dat niet van de daken?

Ik heb hier echt veelvuldig aandacht voor gevraagd. En we hebben ook wel ruimte van de minister gekregen. Zo hoeven we mensen van boven de zestig minder uitgebreid te beoordelen. Maar het is onvoldoende waar de politiek mee komt. Intussen passen we onze werkwijze aan. We vragen voortdurend om het vereenvoudigen van wet- en regelgeving. Zodat we mensen die langdurig ziek zijn sneller uitsluitel kunnen geven. Maar het werk neemt alleen maar toe. Juridische procedures leiden ook tot meer eisen en dikkere dossiers. Daarom zeggen we ook dat de wet moet worden aangepast.

In de verkiezingsprogramma's is daar weinig van terug te vinden.

Diplomatiek: 'Het vraagstuk wordt niet door iedereen als even urgent gezien'.

Voelt u zich een roepende in de woestijn?

Ik ben blij met de uitspraken van Jacco Vonhof en met die van CNV-voorzitter Piet Fortuin die eerder in deze krant waarschuwde dat straks één op de tien werkenden in ons land ziek thuis zit. We moeten voorkomen dat mensen door teveel stress een burn-out oplopen. Niet alleen uit sociaal oogpunt, ook vanwege de kosten. Dat zoveel Nederlanders langs de kant staan kost miljarden.

De verzekeraars hebben al hulp aangeboden. Waarom grijpt u dat niet met beide handen aan?

Dat doen we wel. Ik ben blij dat we elkaar nu vinden en dat hiervoor ook steun is in de politiek. In een deel van de Kamer was eerder twijfel over de onafhankelijkheid van de bedrijfsarts. Die wordt immers betaald door de werkgever. Maar we gaan nu toch komend jaar van start met een proef waarin we nauwer met de verzekeraars gaan samenwerken. Dat is niet zo eenvoudig als misschien lijkt. Bedrijfsartsen moeten hun rapportages aanpassen, zodat onze verzekeringsartsen sneller kunnen beslissen. Alleen zij kunnen een finaal oordeel geven. Dat is wettelijk zo bepaald. Het is wel publiek geld dat wij uitgeven.

Tot slot: vreest u dat een nieuw kabinet gaat bezuinigen op sociale zekerheid, en dus ook op het UWV?

Ik zie natuurlijk ook dat een nieuw kabinet miljarden nodig heeft voor defensie, het stikstofprobleem en de woningnood. Maar de beste besparing is als mensen minder ziek worden. En als we meer mensen die in de WIA zitten weer aan het werk helpen. Snijden in het UWV gaat niet helpen. Als de regels niet veranderen staan er in 2030 liefst 200.000 mensen op onze wachtlijst. Dat zijn bijna net zoveel mensen als in Almere wonen. En net zoveel gezinnen die dan in onzekerheid leven. Dat is een gigantisch probleem. Als we willen voorkomen dat het zover komt hebben we alle politieke steun nodig.

14. Gemeenten mogen uitzonderingen maken op kostendelersnorm

[Koen Enneking](#) Binnenlands Bestuur 15 oktober 2025

Gemeenten worden opgeroepen om bij de uitvoering van de Participatiewet maatwerk toe te passen

Foto: Harold Versteeg/ANP

Het kabinet bevestigt dat gemeenten ruimte hebben om mensen uit te zonderen van de kostendelersnorm. Deze regel uit de Participatiewet bepaalt dat de bijstandsuitkering wordt

verlaagd wanneer mensen samenwonen, omdat zij geacht worden kosten te delen. De wet stelt zelfs geen maximum aan de periode waarvoor een uitzondering kan gelden. Volgens Tweede Kamerlid Don Ceder (ChristenUnie) betekent dit in de praktijk dat de kostendelersnorm kan worden opgeschort voor mensen bij wie toepassing tot schrijnende situaties leidt.

‘Aanzienlijke beleidsvrijheid’

In april diende Ceder een motie in waarin hij het kabinet oproep gemeenten expliciet te informeren over hun bevoegdheid om, na periodieke toetsing en bij gerechtvaardigde omstandigheden, specifieke personen voor onbepaalde tijd uit te zonderen van de norm. Hij benadrukte dat gemeenten beschikken over ‘aanzienlijke beleidsvrijheid’ om dergelijke uitzonderingen te maken. De motie kreeg [brede steun](#) in de Tweede Kamer; alleen de PVV stemde tegen. JA21 nam niet deel aan de stemming.

Ruimte

Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) [bevestigde](#) recent in een bericht aan gemeenten dat deze ruimte inderdaad bestaat. Gemeenten worden opgeroepen om bij de uitvoering van de wet maatwerk toe te passen en daarbij ook de mogelijkheid tot ontheffing van de kostendelersnorm in overweging te nemen.

Veel leed

Ceder noemt deze bevestiging ‘een belangrijk gegeven’. ‘In feite schaft dit, correct toegepast, de facto de kostendelersnorm af voor gezinnen of individuen waar dat schrijnende situaties oplevert of iemand een slaapplek is aangeboden. En het betekent ook dat dit al jaren mogelijk is en er de afgelopen jaren dus onnodig veel leed is ontstaan in individuele casussen’, zegt hij.

Keuze gemeente

Volgens de ChristenUnie-parlementariër bevestigt het kabinet hiermee wat hij al langere tijd bepleit: dat de wet geen belemmering vormt voor gemeenten om uitzonderingen toe te passen. ‘Zolang het college constateert dat er op basis van persoonlijke omstandigheden gronden zijn om iemand uit te zonderen van de kostendelersnorm, is deze ontheffing gerechtvaardigd’, [schrijft](#) hij op LinkedIn. Het is daarmee volledig een keus van een gemeente om de uitzondering na een bepaalde periode op te heffen of niet. Het ministerie benadrukt wel dat de kostendelersnorm niet categorisch of onbeperkt kan worden uitgezonderd.

Handreikingen

Om gemeenten te ondersteunen bij het toepassen van maatwerk werkt SZW samen met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en Divosa aan een online handreiking. Deze handreiking is een actualisering van twee bestaande richtlijnen rond maatwerk binnen de Participatiewet, specifiek voor dak- en thuisloze jongeren en bij verblijf in of uitstroom uit instellingen. Doel is om gemeenten te stimuleren daadwerkelijk maatwerk toe te passen bij de ondersteuning van jongeren in een kwetsbare positie.

15. Maastrichtse onderzoekers hadden het zelf niet breed en helpen nu anderen met geld: 'We weten hoe het is om met weinig te leven'

Door Monique Evers Verslaggever Economie dagblad de Limburger 16 oktober 2025

Hermijn Schutte en haar dochter Gera Nagelhout deden mee aan een onderzoek van de Universiteit Maastricht naar opgroeien met weinig geld. © Mara van den Oetelaar

Ze groeiden allebei op in gezinnen die het niet breed hadden. Nu doen Gera Nagelhout en Latifa Abidi, verbonden aan de Universiteit in Maastricht, onderzoek naar hoe geldproblemen worden doorgegeven van ouder op kind en hoe dat doorbroken kan worden. Opvallend: ze zijn beiden deelnemers aan hun eigen project.

Gera Nagelhout (40) was veertien toen haar vader, na een ziekbed van twee jaar, aan kanker overleed. Haar moeder, die achterbleef met drie pubers en een zoon van acht, hield met een weduwe-uitkering het gezin draaiende. „Natuurlijk merkte ik dat we weinig geld hadden, er zijn zelfs een tijdje schulden geweest, maar dat hoorde ik pas achteraf. Mijn moeder maakte veel kleding zelf en we kregen ook weleens spullen.”

Pianoles

„Ik zag ook dat mijn vriendinnetjes in grote huizen woonden en naar pianoles gingen. Ze hadden vaak ouders die gestudeerd hadden en die gingen mee naar open dagen van universiteiten. Ik moest dat wat meer zelf uitzoeken. Maar mijn moeder stimuleerde wel dat ik ging studeren.”

Inmiddels is Gera Nagelhout gepromoveerd en werkt ze als bijzonder hoogleraar Gezondheidsverschillen aan de Universiteit Maastricht en is ze lector Betrokken Wetenschap bij Avans Hogeschool. „Nu hoor ik zelf bij de mensen waarvan ik altijd dacht dat ze heel anders waren.”

Hermijn Schutte (66) is de moeder van Gera. Ook haar vader stierf jong waardoor ook zij opgroeide in een gezin met weinig geld. „Het lag in die tijd heel erg in de verwachting dat ik naar de huishoudschool zou gaan, ik zou immers toch trouwen en kinderen krijgen. Toen de directeur van de school zei dat ik naar de mavo zou kunnen, zag ik het nut daar ook niet van in. Dat kreeg ik van mijn ouders mee. Leren was stom en al helemaal niks voor meisjes.”

Kinder- en jeugdverzorging

Omdat Hermijn na de huishoudschool nog twee jaar naar school moest, koos ze voor de opleiding kinder- en jeugdverzorging. Daardoor kwam ze bij heel veel gezinnen thuis en zag dat het ook anders kon. Toen ze zelf trouwde en vier kinderen had, stierf ook haar man jong. Dat zorgde opnieuw voor geldproblemen. Dus moest er meer inkomen komen. Het lukte haar om toegelaten te worden tot de opleiding SPH, tegenwoordig Social Work. Leren bleek helemaal niet stom maar juist leuk en interessant. Hermijn Schutte slaagde glansrijk en kon aan de slag als coach bij arme gezinnen die ook nog kampen met allerlei andere problemen.

Hoe kan het dat geldproblemen vaak worden doorgegeven van generatie op generatie? En wat moet er gebeuren om dat te doorbreken? Gera Nagelhout besloot samen met haar collega universitair docent Latifa Abidi, die opgroeide in een arm gezin, hier onderzoek naar te doen.

Als kind van Tunesische migranten groeide Abidi op in Buchten in een gezin waar altijd wel geld voor eten was, maar nauwelijks voor kleding of vakantie. Door spaarzaam te zijn, kon de familie rondkomen. „En dan hadden wij nog het geluk dat we soms hulp kregen van familie, vrienden of kennissen.”

Ervaringsdeskundigen

De vrouwen wilden vooral de ervaringsdeskundigen zelf bij het onderzoek betrekken. Hun verhalen zijn cruciaal. Ze dachten mee over de aanbevelingen voor hulpverleners, de politiek en de gezinnen zelf. Deze aanpak zorgt er volgens Nagelhout voor dat de uitkomsten beter aansluiten bij de praktijk. „Mensen vinden het heel fijn als ze serieus genomen worden. Daardoor ontstaan nieuwe inzichten en oplossingen die weer zorgen voor beleid dat werkt.” „Bijzonder is dat we ook zelf meedoen aan het onderzoek”, zegt Nagelhout. „Meestal staan onderzoekers veel meer op afstand. Maar wij deelden ons verhaal, betrokken onze moeders erbij en vertelden heel open over onze jeugd. We kregen heel snel het vertrouwen van de deelnemers die daardoor ook heel open waren.”

Gezondheid

Mensen die opgroeien in een gezin met een kwetsbare sociaaleconomische status, krijgen vaker te maken met gezondheidsproblemen. Daardoor is het lastiger om (passend) werk te vinden en neemt de kans op een klein inkomen toe.

„Zo ontstaan problemen die vaak moeilijk te doorbreken zijn. Daardoor leven deze mensen ook minder lang”, zegt Abidi. Er zijn wel allerlei gezondheidsprogramma's en er is financiële hulp, maar dat is volgens haar geen duurzame oplossing.

Na ruim een jaar presenteren de onderzoekers vrijdag, op de Dag van de Armoede, de aanbevelingen aan hulpverleners en beleidsmakers. Ze pleiten ervoor om verder te kijken dan naar één generatie of één gezin. Dat vergroot de kans op echte verandering tussen de generaties. „Het klinkt logisch, maar vraag naar wat de mensen nodig hebben en geef ze zelf de regie”, zegt Nagelhout. „Nog te vaak wordt er over de mensen in plaats van met de mensen gesproken.”

Kijk ook naar de ouders en grootouders, concluderen de onderzoekers. Kijk waar in het verleden een bepaald patroon is ontstaan en probeer van daaruit iets te doorbreken. Betrek eventueel andere familie of burens bij het netwerk. Zorg voor één hulpverlener die de problemen coördineert.

Verbinding stimuleren

Belastingmaatregelen vanuit de overheid kunnen de inkomensongelijkheid verkleinen en gemeenten kunnen sociale huurwoningen meer spreiden of andere maatregelen nemen om de contacten tussen inwoners met verschillende achtergronden te bevorderen. Om de verbinding met de maatschappij te stimuleren, zou je vrijwilligerswerk of buurtwerk kunnen belonen.

Maatschappelijke stages kunnen onderling begrip en integratie stimuleren. Groepstherapieën werken vaak beter dan individuele therapieën. Een goed voorbeeld van zo'n collectieve oplossing is de Gezonde Basisschool van de Toekomst. Maak beleid met de mensen zelf en laat dat niet alleen over aan theoretisch opgeleiden en hun manier van denken en leven. Of, zoals de ervaringsdeskundigen en beleidsmakers adviseerden: haal het beleid van de straat.

Lees ook:

[Aantal mensen onder de armoedegrens veel lager door nieuwe rekenmethode: bekijk hier de cijfers in jouw gemeente](#)

16. Kabinet gedooft komend jaar ruimer sociaal beleid

[Stijn Vos](#) Binnenlands Bestuur 16 oktober 2025

Vooruitlopend op wetswijzigingen die vanaf 2027 ingaan, mogen gemeenten alvast het beleid wijzigen.

De

Kamer debatteerde eerder dit jaar over de Participatiewet - ANP / Hollandse Hoogte / Dirk Hol

Gemeenten mogen komend jaar, vooruitlopend op een aantal wetswijzigingen die in 2027 pas ingaan, alvast verruiming in het sociale beleid doorvoeren. Dat laat demissionair staatssecretaris Jurgen Nobel via een brief weten aan de Tweede Kamer. De gedoogperiode is de uitkomst van overleg tussen het kabinet, VNG en Divosa. Het gaat onder andere over de premie arbeidsinschakeling voor jongeren en de verruiming van de bijverdiengrenzen.

Wetswijziging

De wijzigingen komen onder andere voort uit het wetsvoorstel Participatiewet in balans, dat op 30 september door de Eerste Kamer werd aangenomen. Nobel schrijft dat hij gemeenten die al klaar zijn om de wijzigingen door te voeren tegemoet wil komen door nieuw beleid alvast te dogen. Dat geeft ook andere gemeenten, die nog niet zo ver zijn, de mogelijkheid om alvast mee te kijken en te leren van de implementatie elders. De onderdelen die het kabinet wil gedogen zijn allemaal begunstigend voor inwoners, aldus de staatssecretaris.

Premie arbeidsinschakeling

Zo treedt de premie arbeidsinschakeling voor jongeren eigenlijk pas per 1 januari 2027 in werking. Eerder is niet mogelijk vanwege de benodigde ICT-aanpassingen. Maar, zo schrijft Nobel, als er gemeenten zijn die dit handmatig kunnen doen dan mag dit. Zolang het maar bijdraagt aan de arbeidsinschakeling van jongeren. Gemeenten worden nog geïnformeerd over hoe zij tijdens de gedoogperiode het beste kunnen werken met de premie en met welke risico's ze rekening moeten houden.

Bijverdiengrenzen

Ook de verruiming van de bijverdiengrenzen voor jongeren tot 27 jaar mag volgend jaar alvast worden toegepast 'om belemmeringen weg te nemen bij het verwerven van inkomen'. Complex aan deze gedoogregeling is dat voor mensen ouder dan 27 jaar geen verruiming plaatsvindt. Als iemand gedurende de gedoogperiode 27 wordt, is het aan de gemeenten om te kijken hoe ze daar mee om willen gaan. 'Hierbij is het uitgangspunt dat het vooruitlopen op de nieuwe bijverdienregeling ten gunste moet komen van de inwoner.'

Maatschappelijke tegenprestatie

Ten slotte gedooft het kabinet dat gemeenten alvast werken onderdelen uit de gewijzigde Participatiewet die toezien op handhaving en tegenprestaties. Zo mogen gemeenten vanaf 1 januari 2026 alvast gaan werken met het gewijzigde artikel 8a, waarin nieuw is opgenomen dat een tegenprestatie in de bijstand ook een maatschappelijke participatie mag zijn, niet gericht op arbeidsinschakeling. Nobel zegt die onderdelen te willen gedogen 'om de gemeenten in staat te stellen om mensen in de bijstand zo goed mogelijk te ondersteunen richting participatie en hen hierbij ook zelf zeggenschap te geven'.

17. Kabinet wil taalonderwijs deels op werkplek

Koen Enneking Binnenlands Bestuur 17 oktober 2025

Daarnaast kondigt Nobel aan dat er binnen het inburgeringsbeleid extra aandacht komt voor de Holocaust en vrouwelijke statushouders

© Foto: Inge van Mill

Demissionair staatssecretaris Jurgen Nobel (Participatie en Integratie) wil belemmeringen wegnemen om taal en werk te combineren. De zogenoemde 'zelfredzaamheidsroute' (Z-route) voor inburgeraars die geen of weinig scholing hebben gehad, wordt daarom meer op werk gericht. Daarbij kan als het aan de VVD-bewindspersoon ligt een deel van het taalonderwijs ingevuld worden op de werkvloer.

Regelgeving aanpassen

In de Z-route moeten inburgeraars voldoen aan 800 uur taalonderwijs en 800 uur participatie-activiteiten. Het kabinet wil de intensiteit van de Z-route behouden en tegelijkertijd meer inzetten op het leren van taal op de werkvloer. Volgens Nobel zal deze groep meer gebaat zijn bij Nederlands leren in de praktijk. Inburgeraars in de Z-route krijgen de mogelijkheid om 200 uur taalonderwijs in te vullen tijdens (betaald) werk, zoals een startbaan. Daarvoor gaat de staatssecretaris de regelgeving aanpassen.

Vrouwen

Daarnaast kondigt Nobel aan dat er binnen het inburgeringsbeleid extra aandacht komt voor vrouwelijke statushouders. Gemeenten en inburgeringsconsulenten moeten meer oog krijgen voor hun vaak kwetsbare positie, met name als de vrouwen financieel afhankelijk zijn of risico lopen op schadelijke praktijken zoals eer-gerelateerd geweld. 'In Nederland zijn man en vrouw gelijk. Het is van belang dat inburgeraars deze normen en waarden meekrijgen', aldus Nobel. Met gemeenten wil hij afspraken maken over hoe vrouwelijke statushouders beter en gericht naar werk kunnen worden begeleid.

Holocaust

Verder vindt het kabinet het van belang dat inburgeraars kennis hebben van de Holocaust. Vanaf 2026 zullen zij daarom in pilotvorm een bezoek brengen aan een instelling of museum in het kader van holocausteducatie. Voor docenten wordt een handreiking opgesteld om hen te ondersteunen in het lesgeven over dit onderwerp. Volgens Nobel draagt dit bij aan kennis en bewustwording over deze zwarte bladzijde in de Nederlandse geschiedenis.

Boetes

In [zijn brief](#) aan de Tweede Kamer gaat de staatssecretaris ook in op handhaving. Nobel schrijft dat uitvoeringsorganisatie DUO 'aanzienlijk' is beperkt in haar mogelijkheden om boetes op te leggen aan statushouders die niet tijdig aan hun inburgeringsplicht voldoen. De bewindspersoon wijst hierbij naar een recente uitspraak van de Raad van State. Die [oordeelde](#) begin juli dat statushouders niet standaard mogen worden beboet als ze hun inburgeringsexamen niet op tijd halen. De uitspraak is gedaan in een zaak die is aangespannen door een Eritrese statushouder. De toenmalige staatssecretaris van Participatie en Integratie had de man een boete opgelegd van 500 euro omdat hij niet op tijd zijn inburgeringsexamen had gehaald. Door de uitspraak van de Raad van State is de Eritreeër vrijgepleit van de boete. Daarmee volgt de bestuursrechter een [eerdere uitspraak](#) van het Hof van Justitie van de Europese Unie, die voorschreef dat beboeten alleen bij uitzondering is toegestaan.

'Bij een inburgeringsplicht hoort ook een stok achter de deur als iemand aantoonbaar niet meewerkt om te integreren', vindt Nobel. Daarom wil hij de wet wijzigen zodat dergelijke boetes weer kunnen worden opgelegd. Overigens hebben gemeenten al de bevoegdheid om boetes op te leggen bij verwijtbaar niet meewerken.

18. Kwart gemeenten schiet tekort in hulp toeslagenouders

[Koen Enneking](#) Binnenlands Bestuur 21 oktober 2025

Gemeenten roepen op tot meer duidelijkheid vanuit het rijk

© Beeld: Shutterstock

Ruim een kwart (26 procent) van de gemeenten is niet in staat alle benodigde vormen van ondersteuning te bieden aan gedupeerden van de toeslagenaffaire. Dat blijkt uit een inventarisatie van Divosa, de vereniging van leidinggevenden in het sociaal domein. Ook de samenwerking met de Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen, die speciaal is opgericht voor het herstel van gedupeerde ouders, verloopt wisselend. 'Gemeenten geven aan soms onvolledige gegevens te ontvangen en matige communicatie te ervaren.'

Dagelijkse praktijk

De afhandeling van de toeslagenaffaire gebeurt primair door gemeenten of gemeenschappelijke regelingen. Gemiddeld zijn er 5,3 medewerkers per gemeente betrokken bij de uitvoering. Om inzicht te krijgen in hoe deze uitvoering in de praktijk verloopt, heeft Divosa een eerste inventarisatie uitgezet onder haar leden. Deze vragenlijst is ingevuld door professionals van 76 gemeenten met goed zicht op de dagelijkse praktijk en de knelpunten, zoals teamleiders en kwaliteitsmedewerkers.

Gebrek

Daaruit blijkt dat de meeste gemeenten (74 procent) in staat zijn alle benodigde vormen van ondersteuning te bieden aan gedupeerden van de toeslagenaffaire. Ruim een kwart (26 procent) lukt dit niet vanwege een gebrek aan capaciteit of expertise. Ook zijn er knelpunten op het gebied van wonen, de beschikbaarheid van zorg (zoals de geestelijke gezondheidszorg), en 'het managen van verwachtingen van gedupeerden.'

Passende hulp

Daarnaast verloopt de samenwerking met de Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen wisselend. 'Gemeenten geven aan soms onvolledige gegevens te ontvangen en matige communicatie te ervaren', [is te lezen in het rapport](#). Dit belemmert volgens de onderzoeker passende hulp aan inwoners.

Grotere en kleinere gemeenten

Verder is een meerderheid van de respondenten (68 procent) tevreden over de huidige aanpak van de brede ondersteuning. Ongeveer een vijfde is neutraal (21 procent), terwijl 10 procent ontevreden of zeer ontevreden is. Grotere gemeenten (vanaf 50.000 inwoners) zijn over het algemeen positiever dan kleinere gemeenten (tot 50.000 inwoners).

Dure spullen

Driekwart van de gemeenten wil het bestaande ondersteuningsaanbod behouden. De gemeenten die wél iets willen stopzetten, richten zich vrijwel unaniem op het terugdringen van materiële verstrekkingen (spullen). Als reden noemen ze dat materiële verstrekkingen leiden tot een scheve verdeling of rechtsongelijkheid. Daarbij vinden deze gemeenten dat veel inwoners om heel dure spullen vragen. 'Het verstrekken van spullen lijkt een doel op zich te worden en past niet meer bij de huidige fase of opzet van brede ondersteuning', zo luidt een toelichting.

Vertrouwen herstellen

Gemeenten roepen op tot meer duidelijkheid vanuit het rijk. Ze vragen om heldere kaders, uniforme richtlijnen en een concrete einddatum voor hersteltrajecten om ongelijkheid te voorkomen en beter te kunnen plannen. Herstel gaat verder dan financiële compensatie: ook

psychosociale en sociale steun is nodig, is hun boodschap. 'Het herstellen van vertrouwen door mensgericht en betrouwbaar te handelen is essentieel', aldus Divosa.

19. Automatisch geen belastingen voor Almeerders in de bijstand

[Stijn Vos](#) Binnenlands Bestuur 22 oktober 2025

'Dit is eerlijker, eenvoudiger en voorkomt onnodige zorgen.'

ANP / Hollandse hoogte / Peter Hilz

De gemeente Almere gaat vanaf volgend jaar automatisch inkomensregelingen toekennen aan mensen in de bijstand. Specifiek gaat het om het kwijtschelden van de gemeentebelastingen en de individuele inkomenstoelage. Momenteel maakt ongeveer de helft van de mensen die daar recht op heeft geen gebruik van deze regelingen.

Niet-gebruik

Niet-gebruik door minimahuishoudens die de inkomensondersteuning goed kunnen gebruiken komt landelijk veel voor. Veel gemeenten zetten allerlei middelen in om inwoners te wijzen op hun rechten. In een poging het niet-gebruik sterk terug te dringen kiest Almere er nu voor om regelingen automatisch te gaan toekennen voor mensen in de bijstand.

Vertrouwen

De woordvoerder van wethouder Micha Mos (armoede, schulden, werk en inkomen) laat weten dat het niet-gebruik van de kwijtscheldingsregel zelfs onder de bijstandsgerechtigden in Almere wel vijftig procent is. Volgens de wethouder spreekt uit het automatiseren van de regelingen vertrouwen. 'Door deze ondersteuning te automatiseren, laten wij als overheid zien dat we vertrouwen in onze inwoners hebben. Dit is eerlijker, eenvoudiger en voorkomt onnodige zorgen. We helpen inwoners die dat nodig hebben direct.'

Vermogenstoets?

Als iemand in aanmerking komt voor bijstand komt hij of zij eigenlijk vrijwel altijd ook in aanmerking voor de andere regelingen, zo is de redenering. Hoewel er bijvoorbeeld het kwijtschelden van de gemeentebelastingen ook een vermogenstoets plaatsvindt, is dat in de praktijk bij de groep in de bijstand vrijwel nooit aan de orde. De woordvoerder laat weten dat er, bijvoorbeeld wanneer iemand een woonhuis heeft met overwaarde, op basis van maatwerk alsnog kan worden kwijtescholden. Het zou gaan om één of twee gevallen per jaar.

Geen terugvorderingen

Inwoners hoeven niet bang te zijn dat de automatisering ervoor zorgt dat er fouten worden gemaakt en ze uiteindelijk het geld moeten terugbetalen. 'Terugvorderen doen we niet. Als het kwijtescholden is dan is het gewoon klaar. We laten inwoners niet opdraaien voor een eventuele fout van de gemeente.' Het gaat voor de minimezinnen om honderden euro's per jaar die ze nu mislopen. Euro's die cruciaal kunnen zijn in de vraag of iemand wel of niet rondkomt.

Werkende armen

Hoewel de regeling fijn lijkt voor bijstandsgerechtigden is er ook een groep die buiten schot blijft. Voor de zogenaamde werkende armen, die dus geen bijstandsuitkering ontvangen maar nog steeds rond het sociaal minimum zitten qua inkomen, verandert er niks. Juist onder die groep is het niet-gebruik landelijk dan ook fors. 'Het is niet mogelijk om die groep automatisch te helpen', aldus de gemeente. 'Zij staan bij ons niet in het bestand dus wij hebben ook geen zicht op hun inkomsten.' Almere zegt die mensen proactief te blijven informeren om ze te bewegen gebruik te maken van de lokale minimegelingen.

20. José (64) uit Landgraaf mag voortaan net als straks álle Limburgse minima gratis naar de bieb: 'Ik hou van opzoekboeken'

Door: Paul Bots Politiek verslaggever dagblad de Limburger 22 oktober 2025

José van der Reijden verbaast zich over het enorme aanbod bij de bieb, waar ze nu gratis boeken mag lenen. © Mitchell Giebels

De bieb? Die kende José van der Reijden (64) uit Landgraaf vooral vanaf de buitenkant. Een lidmaatschap, dat vond ze te duur. Maar nu Limburg start met een project om alle minima gratis lid te maken van de bieb, staat ze te popelen. En ze is niet de enige, zo blijkt.

José van der Reijden (64) staat er wat verloren bij, terwijl hoogwaardigheidsbekleders in de bibliotheek van Landgraaf hun woordje doen. Een gedeputeerde, een wethouder, een biebdirecteur en de baas van het bedrijf Cubiss dat bibliotheken helpt. Terwijl de 'bobo's' de loftrompet steken over de gratis biebpas voor Limburgers met een kleine beurs, geniet José van het gratis kopje koffie dat haar is aangeboden. Even later zal ze de abrikozenvlaai ook niet afslaan. Net als die gratis biebpas waar de mensen een stukje verderop over praten, overigens. Want die pas is meer dan welkom glundert ze.

Bestseller

Van der Reijden is kunstenares. Haar schilderijen hangen bij 'culturele supermarkt' Blender in Heerlen, vertelt ze. Haar broer beheert vanuit Rotterdam haar financiën, en daar is ze maar al te blij mee. Want rondkomen is lastig. Veel van haar werken geeft ze eerder weg dan dat ze ze verkoopt. Haar geld gaat vooral op aan verf en andere materialen. Een abonnement bij de bieb zat er dan ook nooit in. Dat kost een kleine 50 euro per jaar. Veel geld in één keer. Soms kocht ze wel eens een losse bestseller bij de Bruna. „Laatst nog een boek over 'niet piekeren maar denken'. Dat kostte 11 euro.”

Bij de Bruna zullen ze José voorlopig echter niet meer zien. Reden: vorige week plofte er een brief op haar deurmat. Het bleek een lot uit de loterij. En dan niet eentje uit de categorie 'u heeft een miljoen gewonnen, tot u de kleine lettertjes heeft gelezen'. Nee. Deze brief had échte waarde. Een gratis abonnement voor de bieb. Het enige dat ze hoefde te doen, is de brief meenemen naar de balie van de bibliotheek. Daar werd meteen een pasje voor haar geregeld.

„Wat maar weer bewijst hoe belangrijk de post is”, vertelt de kunstenares. „Want veel mensen hebben geen e-mail en snappen niets van internet.” Ook belangrijk: op de brief stond geen logo van de gemeente, maar dat van uitkeringsorganisatie ISD BOL. „Anders had ik hem misschien niet opengemaakt omdat het een rekening zou kunnen zijn.”

Van der Reijden was er dus als de kippen bij toen ze het aanbod voor de gratis biebpas kreeg. En ze is niet de enige. Hoewel het project deze woensdag z'n officiële provinciale aftrap beleeft, was de bibliotheek in Venlo vorige maand al begonnen met het uitdelen van gratis abonnementen aan minima. Inmiddels hebben zich daar ruim vierhonderd mensen gemeld voor het gratis biebabonnement, vertelt een trotse gedeputeerde Marc van Caldenberg (Bibliotheekwerk en Laaggeletterdheid, SP). En ook in Landgraaf reageert de doelgroep enthousiast. In een paar dagen tijd mocht directeur Martine Gerards-Hazen al 65 nieuwe leden inschrijven. Zo'n snelle groei van haar ledenbestand heeft ze al lang niet meer gezien. Gennep is de volgende gemeente waar de pas wordt uitgerold. In de loop van volgend jaar moeten alle Limburgse bibliotheken gratis zijn voor minima.

De rekening van al die abonnementen gaat naar de provincie die een miljoen euro heeft uitgetrokken voor het project. Goed besteed geld, stelt gedeputeerde Van Caldenberg. „Want armoede en laaggeletterdheid gaan vaak hand in hand. Dit is een investering in de toekomst van mensen. Dit is toegang tot kennis.” Dat er inmiddels ook vanuit Den Haag en vanuit buurprovincies interesse is in het project, sterkt de gedeputeerde in de overtuiging dat hij op de juiste weg zit. „We hopen duizenden Limburgers op deze manier een duwtje in de rug te geven.”

Zo'n abonnement gaat verder dan alleen het uitlenen van boeken, vertelt Gerards-Hazen. Twee mensen die zich in Landgraaf meldten voor de gratis pas, bleken moeite te hebben

met de Nederlandse taal. „Die hebben we door kunnen verwijzen naar een project voor taalsteun. Zo kunnen we echt het verschil maken.”

Campagnes

Het vinden van de doelgroep ‘minima’ valt overigens niet altijd mee, erkennen Van Caldenberg en Gerards-Hazen. Iedereen met een inkomen tot maximaal 120 procent van het minimumloon komt in aanmerking, vertelt die laatste. Maar niet al die mensen zijn bekend bij de gemeente of de sociale dienst. Binnenkort starten dan ook campagnes om ook andere mensen met een kleine beurs te bereiken. En ook dan geldt: aanmelden moet simpel blijven. Wie kan aantonen dat hij huur- of zorgtoeslag krijgt, kan al snel ook een biebpas krijgen.

José gaat op haar eigen manier meewerken aan de campagne, door tegen mensen in haar omgeving te vertellen over het project. Maar voordat het zover is, gaat ze zich eerst nog even verbazen over het enorme aanbod van boeken in de bieb. „Het *Guinness Book of Records* zag ik net. Dat is van 2025, terwijl dat jaar niet eens om is”, glimlacht ze. Welke boeken het eerst mee naar huis gaan? „*Het meisje dat de wereld veranderde*, en een boek over sieraden maken. Dan kan ik inspiratie opdoen voor mijn kunst. Ik hou van zulke opzoekboeken.”

Limburg wil Fries voorleesrecord verbreken

De provincie Limburg wil volgend jaar samen met de bibliotheken in de provincie het nationale voorleesrecord verbreken. Dat record staat momenteel nog op naam van de provincie Friesland. Daar werd afgelopen voorjaar tijdens de Week van de Friese Preventieaanpak maar liefst honderd uur voorgelezen door in totaal tweehonderd mensen. Hoe de Limburgse recordpoging er precies gaat uitzien, is nog niet duidelijk. Gedeputeerde Marc van Caldenberg laat in een brief aan Provinciale Staten wel alvast weten dat het in de tweede week van september volgend jaar moet gebeuren. Gedeputeerden zullen zelf ook voorlezen. Van Caldenberg vraagt de politici om ook alvast rekening te houden met de recordpoging in hun agenda. Het project is bedoeld om voorlezen te promoten en laaggeletterdheid te bestrijden.

21. Keuzewijzer voor beleidsregels Participatiewet in Balans

VNG bron: Pont Zorg en Sociaal 27 oktober 2025

De VNG werkt momenteel aan een modelbeleidsregel voor de uitwerking van nieuwe en aangepaste gemeentelijke bevoegdheden binnen de Participatiewet. We zien dat gemeenten starten met het opstellen van eigen beleidsregels. Daarom publiceren we nu al een keuzewijzer die de basis dient voor de modelbeleidsregel.

Bevoegdheden gemeenten

Het gaat om de volgende 4 bevoegdheden die gemeenten krijgen:

- De bevoegdheid om bepaalde giften in individuele gevallen vrij te laten;
- De bevoegdheid om bijstandsaanvragen van jongeren te behandelen voor afloop van de zoektermijn;
- De mogelijkheid om gebruik te maken van een vereenvoudigde aanvraagprocedure;
- De bevoegdheid om bijstand met terugwerkende kracht te verlenen.

Modelbeleidsregel

De VNG publiceert vooruitlopend op het definitieve model alvast een keuzewijzer die als basis dient voor de modelbeleidsregel. Gemeenten die alvast aan de slag willen, kunnen deze informatie gebruiken om hun lokale beleid voor te bereiden.

De definitieve modelbeleidsregel wordt naar verwachting begin december 2025 gepubliceerd. Gemeenten kunnen vervolgens de besluitvorming hierover in het college voorbereiden. [Participatiewet \(in Balans\) - Download Keuzewijzer beleidsregels Participatiewet in Balans \(pdf, 167 kB\)](#)

22. Amsterdammers met bijstand kunnen makkelijker kamer verhuren

[ANP](#) (bron: Binnenlands Bestuur 27 oktober 2025)

Wel is altijd toestemming van de eigenaar van de woning nodig

Het wordt voor Amsterdammers met een bijstandsuitkering makkelijker om als hospita een kamer te verhuren. Verhuurders mogen dankzij nieuwe regels maximaal 475 euro per maand van de huurinkomsten houden zonder dat dit van hun uitkering wordt afgetrokken, meldt de gemeente maandag. Dit geldt wanneer de kamerhuurder ook met de hospita mee-eet. Als de kamerhuurder helemaal zelfstandig leeft, mag er maximaal 275 euro mee worden verdiend.

Drempel wegnemen

Wethouder volkshuisvesting Zita Pels (GroenLinks) hoopt dat de nieuwe regels helpen om de woningcrisis in de stad tegen te gaan. 'Veel Amsterdammers met een bijstandsuitkering zouden best een kamer willen verhuren, maar zijn bang voor de financiële gevolgen. Met duidelijke regels willen we die drempel wegnemen.'

Toestemming eigenaar

De regels zijn onder meer dat de huurder geen familie mag zijn of iemand met wie de verhuurder al een huishouden deelt. Bewoners van sociale huurwoningen mogen ook kamers verhuren. Wel is altijd toestemming van de eigenaar van de woning nodig. Per woning gaat het om maximaal twee kamers.

Andere uitkeringen

Mensen met een IOAW- of IOAZ-uitkering hoeven helemaal geen huurinkomsten aan de gemeente af te staan. Voor mensen met een AOW-, WIA- of WW-uitkering verandert er met de nieuwe regels niets. Als zij bijverdienen door een kamer te verhuren, heeft dat geen

invloed op de hoogte van hun uitkering. Hetzelfde geldt voor de hoogte van huurtoeslag, zorgtoeslag of kindgebonden budget.

23. Tientallen asielzoekers van het azc in Maastricht via een pilot en na bemiddeling aan het werk: 'Dit is zó belangrijk voor mij'

Door: Annelies Hendriks verslaggever Maastricht dagblad de Limburger 27-10-2025

Dormio-manager Martin Snider en zijn werknemer Mahamadou Djique bij de pizza-oven. © Harry Heuts Photography

Alle 650 bewoners van het azc in Maastricht, behalve de 150 minderjarigen, komen in aanmerking voor de pilot 'Asielzoekers aan het werk'. Tot dusver is die succesvol: 61 bewoners zijn inmiddels aan de slag. Mahamadou Djique (27) is één van hen. „Ik ben blij dat ik iets kan betekenen.”

Met een smile van oor tot oor en twinkelende ogen stapt Mahamadou Djique het kantoortje van zijn werkgever Martin Snider binnen. Een klein halfjaar is hij aan het werk bij Dormio Resorts in Maastricht. Hij staat in de spoelkeuken, maar is ook niet te beroerd om bij te springen in de snackbar of bij de pizza-oven. Dolgelukkig is hij ermee; hoe meer uren, hoe liever, eigenlijk. „Dit is heel erg belangrijk voor mij, ik verveel me snel en ben blij dat ik hier iets kan betekenen.”

Buitengewoon tevreden

General manager Martin Snider van Dormio op zijn beurt is buitengewoon tevreden over zijn Malinese werknemer. Hij prijst de werkhouding van Mahamadou, die alles doet wat zijn handen hem te doen geven. „Het is best moeilijk om het te zeggen, maar zijn mentaliteit is echt anders dan die van onze eigen jeugd. Hij heeft een intrinsieke motivatie, is altijd vrolijk. Of hij nou om drie uur moet beginnen of om zeven: hij is er, je kunt van hem op aan. Hij

klaagt nooit. Hij is een aanwinst voor het bedrijf. Heeft een contract voor 38 uur, maar als hij de kans zou krijgen, zou hij meer uren werken.”

Integreren

We praten met Mahamadou via een tolk in het Mambara, de West-Afrikaanse, nationale taal in Mali. Want hij spreekt nog weinig Nederlands en enkele woorden Frans. Hij volgt twee keer per week Nederlandse les en op zijn werk leert hij ook snel bij: „Frikandel, kroket, frietje, hahaha!” Hij wil niks liever dan integreren, want hij hunkert ernaar om hier te blijven. Terug naar Mali kan hij niet: „Ik heb te veel meegemaakt en gezien. Mijn moeder is overleden. Ik heb nog een vader en twee zusjes, maar ik heb geen idee waar ze zijn.”

Moeilijk

Bijna drie jaar woont Mahamadou in het asielzoekerscentrum. Hij krijgt weliswaar de ene tijdelijke verblijfsvergunning na de andere, maar wacht nog altijd op een echte verblijfsstatus. Het leven in het azc noemt hij „moeilijk”, hij voelt zich daar „helemaal alleen”. Daarom is dit werk ontzettend goed voor hem: „In het azc zit je alleen maar te piekeren en te malen. Ik ben liever gewoon bezig.” Dat hij van zijn salaris een groot deel moet afstaan aan het COA (Centraal orgaan Opvang Asielzoekers) deert hem allerminst: „Geld is niet belangrijk. Het gaat mij er puur om dat ik bezig mag zijn.”

Simpel is de procedure om als werkgever asielzoekers in dienst te nemen niet, weet Martin Snider. Waar werkgevers onder meer mee te maken krijgen, is de stroperigheid en de doorgaans lange wachttijd bij de IND, maar ook bij het UWV, waar de werkgever een tewerkstellingsvergunning moet aanvragen. „Beide partijen werken niet synchroon samen waardoor het wachten op de juiste documenten langer dan gewenst duurt.” Doordat zijn zogeheten W-document (een Vreemdelingen Identiteitsbewijs voor mensen die asiel hebben aangevraagd en wachten op een beslissing) was verlopen, heeft Mahamadou in de zomer tot zijn verdriet enkele weken niet kunnen werken.

Podium24

Snider is benaderd door Podium24, bemiddelaar richting werkgevers. „Maar het is inderdaad nogal lastig. Je krijgt met een enorme papierwinkel te maken. Gelukkig helpt ons hoofdkantoor in Arnhem daar goed bij. Daarnaast ondersteunt Podium24 ons hierin ook als er vragen of onduidelijkheden zijn. Wij willen als Dormio graag maatschappelijk verantwoord ondernemen en daar hoort bij dat je mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt kansen geeft.” Bij Dormio in Maastricht werken nu vijf mensen met zo’n ‘afstand’, onder wie twee asielzoekers.

Aangenaam

Mahamadou vindt het een „heel aangename werkplek. Ik heb geen stress hier, ook niet door deze meneer. Het zijn allemaal aardige mensen. Ik heb niks te klagen. Ik zou hier heel graag willen blijven. Maar ik weet niet hoe het gaat lopen. Het is een onzekere situatie.”

De gemeenteraadsleden van het sociaal domein in Maastricht brengen dinsdag een werkbezoek aan het azc.

‘We zien onze bewoners helemaal opbloeien’

Bij het azc zien ze bewoners die aan het werk gaan „helemaal opbloeien”. Manon Reubsaet is projectleider en enthousiast over de resultaten van de proef tot dusver. 61 asielzoekers/statushouders zijn aan de slag; 90 zitten nog in de bemiddeling. „Ze moeten zeker zes maanden in de procedure zitten en iets van Engels of Nederlands spreken.” Er zijn in totaal 151 intakegesprekken geweest met de recruiters van Podium24, dat bemiddelt richting werkgevers. Inmiddels zijn dus 61 mensen „succesvol bemiddeld” naar banen in bijvoorbeeld horeca, detailhandel en schoonmaak. „Het zijn gemotiveerde mensen, heel leergierig en ze willen het heel graag goed doen”, zegt Reubsaet. Zo is een asielzoeker die

in eigen land is opgeleid tot tandarts nu aan de slag gegaan als tandartsassistent. „We proberen echt iets passends te vinden.”

Het azc heeft een ‘meedoen-balie’, waar bewoners zich kunnen melden als ze iets willen doen, zegt de projectleider. „Dat gaat niet alleen over de toeleiding naar betaald werk. Ze kunnen zich bijvoorbeeld inschrijven voor lessen Nederlands, maar ook voor cursussen als lassen, elektrotechniek en houtbewerking.” Sommigen vinden ook op eigen houtje werk, maar dat zijn vooral statushouders; die mogen gewoon beginnen. Voor asielzoekers is dat een stuk lastiger.

Motie

Dankzij een uitspraak van de Raad van State eind 2023 zijn de mogelijkheden iets verruimd: de restrictie van maximaal 24 weken arbeid per jaar voor asielzoekers is komen te vervallen. Met de proef geeft het Maastrichtse college uitvoering aan de motie ‘Asielzoekers sneller aan het werk’, die in maart 2023 werd aangenomen door de gemeenteraad.

Elkaar aansteken

Het mislukt slechts een enkele keer, zegt Manon Reubsaet. „Soms is er gewoon geen match tussen asielzoeker en werkgever. Maar aan de andere kant zien we ook dat ze elkaar aansteken. Dan komt iemand met een grote smile op zijn gezicht terug van het werk, waardoor anderen gaan denken: hé, dat wil ik ook. Ze krijgen een netwerk en hun gevoel van eigenwaarde zien we terugkomen. Dit brengt ze zoveel meer dan alleen een salaris.”

24. Armoede? Niet jouw schuld!

Van Dam Datapartners (bron: Binnenlands Bestuur 24 oktober 2025)

Vooroordelen over armoede zijn vrij hardnekkig.

© Beeld: Shutterstock

Auteur kennisbijdrage: Mathilde Wonders

Mensen die in armoede leven hebben te maken met veel vooroordelen. Geregeld krijgt deze kwetsbare groep te horen dat 'het hun eigen schuld is', dat ze 'maar moeten gaan werken' of dat ze 'lui zijn'. Ik ben van mening dat het niet zo zwart-wit is. Tijdens mijn studie Sociologie ben ik steeds meer in aanraking gekomen met armoede in Nederland, waarbij ik in mijn afstudeeronderzoek me gefocust heb op de schuldenproblematiek. En geloof me: die vooroordelen doen totaal geen recht aan de realiteit.

Schaarste

De vooroordelen over armoede zijn vrij hardnekkig. Heel lang werd het standpunt ingenomen dat mensen zelf weer uit hun armoedesituatie konden komen en hoewel dit idee past bij het behouden van autonomie, is het niet realistisch. Het is namelijk heel lastig zelf uit armoede te komen. Wanneer iemand geldproblemen heeft, ervaart diegene een schaarste (namelijk: het gebrek aan geld). Hierdoor wordt de aandacht van diegene daar constant naartoe getrokken. Het wordt daardoor lastiger om rationele beslissingen te maken. De beslisvaardigheid ligt, door de schaarste, dus onder druk. Je zou het kunnen vergelijken met honger hebben: als je honger hebt, is het lastig om je gedachten op iets anders te richten. De honger (of schaarste) is op de achtergrond eigenlijk altijd aanwezig. De schaarste maakt logisch nadenken, problemen oplossen en informatie onthouden moeilijker.

Als geldproblemen continu (sluimerend) door je hoofd spoken, is het lastig om ergens anders aan te denken. Het aanwezige probleem moet gevoelsmatig zo snel mogelijk worden opgelost: op de korte termijn. Vaak wordt dan ook prioriteit gegeven aan kortetermijnoplossingen, zoals een lening afsluiten om de rekeningen te betalen. Dit lost op de korte termijn de problemen op, maar geeft op de lange termijn juist meer problemen. De schaarste neemt daardoor niet af, waardoor de stress ook niet afneemt. Daardoor komen mensen in een vicieuze cirkel, waar niet zo gemakkelijk uit te komen is. Niet voor niets zit 65% van de arme huishoudens langdurig in deze situatie.

Overigens staan armoede en schulden niet op zichzelf. Vaak begint het geraken in armoede met een (ingrijpende) levensgebeurtenis, als scheiden, ziekte, verlies van een dierbare of arbeidsongeschiktheid. Deze gebeurtenissen hebben niet alleen invloed op iemand als persoon, maar ook op diens financiële situatie. Een gevolg kan zijn dat men in armoede raakt.

Gevolgen van armoede

De gevolgen van armoede zijn niet mals. Sociale uitsluiting is één van de voorbeelden waar arme mensen mee te maken krijgen. Meedoen in de maatschappij kost namelijk geld. Daarnaast hebben armere mensen een slechtere mentale en fysieke gezondheid en zijn ze vaker eenzaam. Dit komt onder andere doordat ze zich schamen voor hun problemen. Door deze gevolgen is het maatschappelijk gezien beter als armoede goed wordt aangepakt. Armoede kost de maatschappij op jaarbasis zo'n 11 miljard euro, onder andere door de kosten die bovengenoemde gevolgen met zich meebrengen. Een oplossing hiervoor vinden is helaas niet zo gemakkelijk.

Data-gedreven werken

In het bestrijden van armoede kan een rol weggelegd zijn voor data-gedreven werken. In mijn afstudeeronderzoek heb ik bijvoorbeeld een model gemaakt waarbij de uitval van cliënten in schuldhulpverlening voorspeld kon worden. Hierbij werd zichtbaar dat mensen met bepaalde kenmerken sneller uitvallen dan anderen. Aan de hand van zo'n model,

gebaseerd op data, kan beleid aangepast worden, zodat hulpverlening voor mensen in armoede efficiënter en effectiever ingericht kan worden. Een ander voorbeeld is het bouwen van een dashboard, waarin inzicht gegeven wordt in bepaalde trends, of welke regelingen wel of niet werken. Hierdoor kunnen data een objectieve maatstaf geven bij gevoelige problemen.

Al met al is armoede een lastig en complex probleem, wat niet zomaar opgelost kan worden. Data zijn wellicht – al zijn het maar kleine – sleutels tot de oplossing. Ze helpen ons in elk geval om hardnekkige vooroordelen over kwetsbare mensen in armoede te ontkrachten.

Bronnen:

[Bestaanszekerheid onder druk 2022.pdf \(movisie.nl\)](#), [Hoeveel mensen zijn langdurig arm? | Armoede in kaart: 2019 – SCP](#), [Dossier-Wat werkt bij aanpak armoede schulden 2020.pdf \(movisie.nl\)](#), [Hoe beïnvloeden schulden het gedrag van mensen? – Kennisbundel Schouders Eronder](#)

25. Toegankelijkheid stemlokalen ‘continu dilemma’

[Wouter Boonstra](#) Binnenlands Bestuur 29 oktober 2025

Als alleen stemlokalen worden gebruikt die volledig toegankelijk zijn, kunnen veel minder stemlokalen worden gebruikt. Een continu dilemma.

© Shutterstock

‘Het is vervelend om te horen dat er ondanks de maatregelen die getroffen worden om stemlokalen toegankelijk te maken voor alle kiezers, nog een aanzienlijke groep is die toegankelijkheidsproblemen ervaart bij het stemmen’, schrijft Frank Rijkaart, demissionair minister van BZK, in antwoord op vragen van de SP.

Toegankelijk of bereikbaar

Het volledig toegankelijk maken van alle stemlokalen blijkt in de praktijk moeilijk, weet hij. Landelijk zijn er ongeveer 9000 stemlocaties. Als alleen volledig toegankelijke locaties als stemlokaal zouden mogen worden gebruikt, zouden er minder stemlokalen zijn en wordt de gemiddelde reisafstand naar stemlokalen groter. 'Gemeenten moeten daarom vaak een afweging maken tussen de toegankelijkheid van een gebouw en de bereikbaarheid van stemlokalen voor de kiezers.'

Actieplan gepresenteerd

Tweede Kamerleden Sarah Dobbe en Michiel van Nispen (SP) wilde van de minister een reactie op een [onderzoek van de Zonnebloem](#), waaruit blijkt dat vier op de tien mensen met een lichamelijke beperking toegankelijkheidsproblemen ervaren wanneer ze gaan stemmen. Volgens Rijkaart is zelfstandig stemmen bij een verkiezing voor meer dan 2 miljoen Nederlanders niet vanzelfsprekend. Hij wijst erop dat afgelopen mei daarom [het 'Actieplan toegankelijk stemmen'](#) is gepresenteerd. Doel van dit plan is om mensen met een beperking en mensen met lage basisvaardigheden in Nederland zo zelfstandig mogelijk moeten te kunnen laten stemmen. De toegankelijkheid van stemlokalen is hier een belangrijk onderwerp.

Niet toegankelijk te maken

Rijkaart vindt het dus 'vervelend' dat ondanks maatregelen toch een 'aanzienlijke groep' toegankelijkheidsproblemen ervaart. Maar openbare gebouwen die als stemlokaal worden gebruikt zijn niet altijd toegankelijk of toegankelijk te maken, vervolgt hij. Soms zijn deuren te smal voor iemand in een rolstoel of is er geen ruimte om een (tijdelijke) helling aan te leggen bij een steile trap. 'Het komt ook voor dat het stemlokaal zelf wel toegankelijk is, maar de omgeving niet. Bijvoorbeeld doordat het stemlokaal op een heuvel ligt waardoor er sprake is van een te steile helling bij de ingang. Of doordat de route naar de entree van het stemlokaal te smal is.' Deze stemlokalen worden als 'niet toegankelijk' aangemerkt.

Geen eigendom gemeente

Om te zorgen dat er voldoende stemlokalen zijn, worden vaak gebouwen die geen eigendom zijn van de gemeente als stemlokaal gebruikt. Ook die gebouwen zijn niet altijd toegankelijk of toegankelijk te maken. Als het voor één of meerdere locaties niet lukt om deze (volledig) toegankelijk te maken, moet het college de gemeenteraad informeren over de stemlokalen die niet voldoen aan de toegankelijkheidscriteria en daarbij toelichten waarom deze stemlokalen daar niet aan voldoen, legt Rijkaart uit.

Continu dilemma

Uit een [steekproef bij de Europees Parlementsverkiezing in 2024](#) bleek dat 68 procent, dus ruim twee derde, van de stemlokalen die door gemeenten als toegankelijk werden aangemerkt niet aan alle toegankelijkheidscriteria voldeden. Dit betekent niet dat deze stemlokalen in het geheel niet toegankelijk waren, stelt Rijkaart. 'Het kon ook gaan om maar één criterium waar niet aan kon worden voldaan.' Dit is volgens hem het 'continue dilemma' waar gemeenten tegen aanlopen: als alleen stemlokalen gebruikt worden die volledig toegankelijk zijn, betekent dat dat er veel minder stemlokalen in gebruik zouden kunnen zijn.

Handreikingen en workshop

De demissionair minister noemt een aantal maatregelen uit het Actieplan die al voor de vervroegde Tweede Kamerverkiezing zijn opgepakt om stemlokalen toegankelijker te maken. Zo zijn er handreikingen onder de aandacht van gemeenten gebracht en is er een workshop van het ministerie van BZK over toegankelijke stemlokalen gegeven aan 60 projectleiders verkiezingen. Ook is subsidie gegeven aan de Open State Foundation voor de website waarismijnstemlokaal.nl, zodat kiezers per stemlokaal kunnen zien welke voorzieningen er zijn.

Langere termijn

Andere maatregelen uit het Actieplan worden ook opgepakt, maar zullen op de langere termijn pas effect gaan hebben, meldt Rijkaart. Het gaat dan om onderzoeken om de bestaande criteria en de ondersteuning aan gemeenten te verbeteren. De Kiesraad onderzoekt hoe de Criteria Integrale Toegankelijkheid Stembureaus moeten worden aangepast en, in overleg met gemeenten, hoe de toegankelijkheid van stemlokalen in brede zin kan worden bevorderd. Verder maakt de VNG een lijst met tips voor simpele hulpmiddelen die, naast al bestaande hulpmiddelen, de toegankelijkheid van het stemlokaal kunnen vergroten. De vereniging zal deze lijst onder gemeenten verspreiden.